

ความแตกต่างพื้นฐานของกลุ่มสมาชิก: ปัญหาการ “เหมารวม” ในการศึกษาขบวนการคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย

Fundamental Differences between Party Member Groups:
the “Consolidation” in the Study of the Movements of
the Communist Party of Thailand

ปฐมพร ศรีมันตะ¹

บทคัดย่อ

งานศึกษาเกี่ยวกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) นี้ เลือกศึกษาถึงกลุ่มสมาชิกหรือสหายกลุ่มต่างๆ ทั้งกลุ่มผู้นำพรรค กลุ่มปัญญาชน และกลุ่มสหายพื้นฐาน เพื่อวิเคราะห์และมุ่งชี้ให้เห็นความสำคัญของ “ความแตกต่าง” ระหว่างสหายพื้นฐานและสหายกลุ่มอื่นๆ ซึ่งไม่อาจที่จะนำเสนอเป็น “เรื่องเล่า” ในลักษณะที่เป็นกลุ่มก้อนเดียวกันได้ อันจะถือเป็นการละเลยหน่วยการศึกษาบางหน่วย โดยเฉพาะในกรณีของ “สหายพื้นฐาน” ที่มักถูกมองข้าม/ตีขลุมให้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของคำอธิบายของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยขาดการพิจารณาในฐานะกลุ่มสังคมซึ่งมีเอกลักษณ์ของตนเอง ส่งผลให้การศึกษาประวัติศาสตร์ของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ขาดตกบกพร่องในแง่ข้อมูลที่สำคัญไป ในงานวิจัยนี้ได้มุ่งเน้นศึกษาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์โดยใช้วิธีการศึกษาเปรียบเทียบจากทั้งเอกสารการสัมภาษณ์สหาย และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม เพื่อโต้แย้งหลักการหรือทฤษฎีที่รับรู้กันทั่วไป ซึ่งจากการศึกษาพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ระหว่างกลุ่มของผู้นำพรรค ปัญญาชน และสหายพื้นฐาน ในเชิงพื้นเพ ปุณฺหลัง ทักษณคดี วิถีคิด รวมทั้งประเด็นโครงสร้างของพรรคที่ไม่เท่าเทียมกัน อันขัดแย้งกับหลักการหรือทฤษฎีที่รับรู้กันโดยทั่วไป ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ จึงไม่สามารถเอ่ยอ้างได้ว่ากลุ่มบุคคลต่างๆ ภายในพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) นั้น มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หากแต่ที่จริงแล้วมีความแตกต่างในสาระสำคัญหลายประการ

คำสำคัญ: คอมมิวนิสต์ -- ไทย, สหายพื้นฐาน

¹ นักศึกษาในหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Abstract

This study about the Communist Party of Thailand (CPT) focuses on various groups of members or comrades: the party leaders, intellectuals, and the based comrades in order to identify and analyze “differences” between the based comrades and other groups of the comrades that cannot be presented in the same kind of “story”. This appears to be an ignored subject of study, especially in the case of the “based comrades” who are always ignored and assumed to be just a part of other groups’ explanation without being considered as a unique social group. Consequently, the historical study of the CPT is significantly deficient. This research focuses on historical facts by conducting documentary research and comparison, interviews with former CPT members, and participant observation in order to debunk the known principles or theories. This study found that the party leaders, the intellectuals, and the based comrades of the CPT are disparate in structure, background, attitudes, and paradigms. Moreover, the structure of the party is unequal and it violates the well-recognized principles or theories. For these reasons, these groups of comrades are so disparate that they cannot be.

Keywords: The Communist Movement in Thailand, Base Comrades.

บทนำ

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าโครงสร้างบุคคลของ พรรคคอมมิวนิสต์ไทยนั้น ประกอบด้วย 3 ส่วนหลักด้วยกัน คือ (1) กลุ่มสหหายระดับปัญญาชน (2) กลุ่มสหหายระดับ ผู้นำ และ (3) กลุ่มสหหายระดับพื้นฐาน หรือกลุ่มสหหาย ชาวบ้าน / คนในท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม เมื่อสำรวจบริบท ของการศึกษาในประเด็นดังกล่าวของนักวิชาการ จำนวนมาก พบว่ามีจุดร่วมประการสำคัญ คือ การศึกษา ในประเด็นของสหหายระดับพื้นฐานนั้นยังคงอยู่ในวงจำกัด กล่าวคือแม้จะมีงานศึกษาจำนวนมากที่ได้กล่าวถึงสหหาย พื้นฐาน แต่บรรดางานศึกษาเหล่านั้นมักจะเป็นเพียง การเก็บข้อมูลพื้นฐานและถูกเหมารวมให้เป็นเนื้อเดียว กับกลุ่มสหหายอีกสองกลุ่มไปโดยปริยาย และเป็น ส่วนหนึ่งของโครงสร้างเรื่องราวหลักทั้งหมด แม้ว่างาน

ศึกษาบางชิ้นพยายามจะนำเสนอ “สนาม” และเปิด พื้นที่สำหรับภาคปฏิบัติส่วนอื่นๆ เช่น พื้นที่ของ ผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย วิถีชาวบ้านหรือคนท้องถิ่นอยู่บ้าง แต่การศึกษาก็มีลักษณะที่แข็งทื่อตายตัว อันประกอบ ด้วย “โครงสร้างสถาบัน” และ “ผู้กระทำ” เป็นด้าน สำคัญ ลักษณะเช่นนี้ ย่อมทำให้ขาดการตระหนักรถึง ปัญหาที่ว่าในปริภูมิ (Field) ใดๆ อาจไม่ได้มี โครงสร้างความสัมพันธ์ที่ตายตัว รวมถึงความแตกต่างทั้ง ทางปุมหลังแห่งที่มา พื้นเพ การศึกษา ฯลฯ ซึ่งแม้แต่คน ที่อยู่ร่วมในองค์กร กลุ่ม พรรค ต่างก็ผ่านการผลิตซ้ำ ทางวัฒนธรรม (Cultural Reproduction) หรือผ่าน การกล่อมเกลากายทางสังคม (socialization) ที่แตกต่างกัน จึงไม่ควรจะถูกเหมารวมกันไป

ทั้งนี้เมื่อสำรวจงานศึกษาที่เกี่ยวกับพรรคคอมมิวนิสต์ของไทยที่มีอยู่จำนวนมาก พบว่าส่วนใหญ่มุ่งเน้นหรือให้ความสำคัญกับการปลุกระดม ชูธงการปฏิวัติ หรือเขียนขึ้นด้วยความนิยมเป็นการส่วนตัว ทว่ามีลักษณะที่ขาดการศึกษาอย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ดี มีผลงานอีกจำนวนหนึ่งที่มีคุณภาพแตกต่างไปจากงานศึกษาข้างต้น เช่น การศึกษาถึงกำเนิดพรรคคอมมิวนิสต์สยามของ เออีจิ มูราชิม่า (2555) การเคลื่อนไหวของพรรคและขบวนการนักศึกษาหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เช่น The communist movement in Thailand ของ สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล (1991) หรือบริบทอันนำมาสู่การล่มสลายของ พคท. เช่น หลัง 6 ตุลาฯ: ว่าด้วยความขัดแย้งทางความคิดระหว่างขบวนการนักศึกษากับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยของ ธิกานต์ ศรีนารา (2552) เป็นต้น แต่ทั้งนี้ผลงานศึกษาข้างต้นก็ยังคงเป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับจุดกำเนิด ผู้นำ บุคคลสำคัญ รวมทั้งความเคลื่อนไหวต่างๆ ผ่านตัวละครหลัก เช่น นักศึกษา ปัญญาชน และผู้นำพรรคเป็นประการสำคัญ โดยกลุ่มบุคคลเหล่านี้ล้วนมีพื้นเพมาจากชาวไทยเชื้อสายจีนในยุคแรก เป็นนักคิดนักเขียน รวมทั้ง ปัญญาชนในยุคถัดมา และเมื่อพิจารณาถึงลักษณะงานศึกษาและงานเขียนที่เกี่ยวกับพรรคคอมมิวนิสต์ไทย พบว่าจะถูกผลิตโดยผ่านมุมมองของปัญญาชนฝ่ายซ้ายแทบทั้งสิ้น โดยมุ่งเน้นนำเสนอทั้งในเชิงทฤษฎี แบบแผนปฏิบัติ รวมทั้งคำอธิบายการเคลื่อนไหว การต่อสู้ ฯลฯ ซึ่งความบกพร่องของบรรดางานเหล่านี้คือ การละเลยประเด็นเรื่องแนวความคิด ทศนคติของสหายพื้นฐานในแง่หนึ่ง จะเห็นว่าภูมิปัญญาด้านอุดมการณ์ทางการเมืองของสหายพื้นฐานนั้น มีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิงไปจากกลุ่มสหายปัญญาชนและสหายผู้นำ

ดังนั้นผู้เขียนจึงมุ่งศึกษาเพื่อนำเสนอให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างกลุ่มสหายปัญญาชน สหายนำ และสหายพื้นฐาน โดยเห็นว่ากลุ่มสหายพื้นฐานมีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับกลุ่มสหายทั้งสองข้างต้น

นอกจากนี้ยังมุ่งนำเสนอให้เห็นเป็นเบื้องต้นว่า ทั้งสามกลุ่มนี้มีความแตกต่างพื้นฐานเรื่องใดบ้าง โดยการศึกษานี้สามารถแยกได้ออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ

(1) การศึกษาถึงรูปแบบโครงสร้างของพรรคคอมมิวนิสต์ เพื่อชี้ให้เห็นลักษณะพื้นฐานของโครงสร้างองค์การที่ไม่เท่าเทียม หากแต่ถูกเหมารวมภายใต้ “พรรค” อย่างง่ายดายเกินไป โดยขาดการตระหนักถึงข้อจำกัดในความเป็นจริง ทั้งยังละเลยความจริงที่ว่าปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มสังคมที่แตกต่างกันย่อมมีความต่างและมีชีวิตและทัศนคติของกลุ่มเป็นของตนเอง งานศึกษาที่ผ่านมาจึงขาดการพิจารณาถึง “เนื้อหา” จริงๆ ขององค์การ และยังเป็นผลให้กลุ่มคนที่เรียกว่าสหายพื้นฐานถูกละเลย/เหมารวมให้เป็นเพียงองคาคพพหนึ่งขององค์การเท่านั้น

(2) การศึกษาถึงความแตกต่างระหว่างกลุ่มปัญญาชนและกลุ่มสหายพื้นฐาน เพื่อชี้ให้เห็นว่าทั้งสองกลุ่มนี้มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงทางด้านทัศนคติและความคิดเชิงอุดมการณ์ รวมถึงไม่ได้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างที่นิยมเข้าใจโดยทั่วไป หรือที่ถูกอธิบายในลักษณะผูกขาดความคิดอย่างที่ผ่านๆ มา

1. โครงสร้างของพรรค ภาพลวงตาของ “รูปแบบ” และโครงสร้าง

หากพิจารณาตามยุทธศาสตร์ “ป่าล้อมบ้าน บ้านล้อมเมือง” ของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย อันรับมาจากแนวคิดของประธานเหมา เจ๋อตง แห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีน ที่เน้นหนักไปที่การเตรียมการต่อสู้ (ในระยะแรก) จนกระทั่งต่อสู้โดยใช้กำลังอาวุธ ตามคติพจน์ที่ว่า “อำนาจรัฐเกิดจากปากกระบอกปืน” การทำสงครามประชาชนโดยกำหนดเอาประชาชนเป็นหัวหอกในการปฏิวัติ ซึ่งมีพื้นฐานอยู่ในพื้นที่ชนบท โดยการวางเป้าหมายไปที่การทำสงครามระยะยาวหรือสงครามยืดเยื้อ ซึ่ง “ประชาชน” ในฐานะ “หัวหอก”

จะต้องถูก “จัดตั้ง” ภายใต้กรอบความคิดของการมีจิตสำนึกทางชนชั้น (Class Consciousness) ของชนชั้นผู้ถูกกดขี่ ดังนั้น **ประการแรก** กรอบของคำนิยาม “ประชาชน” ในความหมายนี้จะต้อง (1) ถูกกำกับจากฐานของชนชั้นทางเศรษฐกิจและการเข้าถึงทรัพยากรในการผลิตในฐานะ “ชนชั้นกรรมาชีพ” (และชาวนาตามวิธีคิดแบบเหมา เจ๋อตง) (2) ฐานทางการเมืองในฐานะผู้ถูกปกครองและขัดแย้งกับโครงสร้างส่วนบนของสังคมการเมืองในฐานะ “ผู้ถูกกดขี่” (3) ฐานกระบวนการทางประวัติศาสตร์สังคม ในกรอบวิชาวิธีวิวัตนิยมของกงล้อประวัติศาสตร์แห่งการต่อสู้ทางชนชั้น **ประการที่สอง** คือ ในเมื่อมีการจัดตั้งในรูปแบบขบวนการ จึงมีอาจปฏิเสธว่าภายในขบวนการประชาชนของชนชั้นกรรมาชีพเอง ก็มีการจัดแบ่งลำดับชั้นภายในอันมิใช่เรื่องแปลกแต่อย่างใด หากสำนักกว่าองค์กรเชิงสถาบันย่อมมีการแบ่งหน้าที่กันทำ ฉะนั้นสิ่งที่น่าสนใจในที่นี้ คือ (1) ในองค์กรของเขาเหล่านั้นมีลักษณะอย่างไร (2) เขา (ประชาชน) ตามกรอบการนิยามนี้เป็นใครบ้างในขบวนการ และ (3) มีบทบาทสถานะแตกต่างกันอย่างไร

ดังนั้นการศึกษาโครงสร้างความสัมพันธ์ภายในกรอบโครงสร้างขององค์กรจึงถือเป็นสิ่งจำเป็น ด้วยเหตุผลที่ว่าภายในโครงสร้างองค์กรที่แม่ดูเหมือนเป็นหนึ่งเดียวกันนั้น ก็ไม่สามารถนำเสนอเพียงด้านที่เป็นเอกภาพเพียงอย่างเดียว องค์กรทางการเมืองไม่อาจจะ

มี “ชีวิต” ในรูปแบบเชิงสถาบันได้โดยไร้ซึ่งความแตกต่างภายใน ฉะนั้นแล้วการศึกษาในประเด็นนี้จึงเป็นการศึกษาที่จะไม่กล่าวถึงพรรคหรือองค์กรอย่างเหมารวม โดยละเลยการพิจารณาโครงสร้างองค์การหรือสนใจแต่เพียงโครงสร้างองค์การในเชิงรูปแบบ แต่ขาดการวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหาและลักษณะความสัมพันธ์ที่ยังละเลยบางองค์ประกอบในส่วนที่สำคัญ เช่น สหภาพพื้นฐานผู้ปฏิบัติงานในท้องถิ่นในลำดับชั้นต่างๆ ของพื้นที่ เป็นต้น ดังนั้นการพิจารณาในที่นี้จึงเป็นการพิจารณาตามมุมมองที่ว่า “ส่วนล่างสุดเป็นพื้นฐานของอำนาจทั้งหมด” และเป็นการพิจารณาทั้งในเชิง “รูปแบบ” และ “เนื้อหา” ขององค์การไปพร้อมกัน

1.1 รากฐานทางความคิด และการจัดโครงสร้างและรูปแบบองค์กร

โครงสร้างองค์การตามทฤษฎีมาร์กซิสต์-เลนินนิสต์ นอกจากฐานคิดแบบประชาธิปไตยรวมศูนย์แล้ว ประเด็นหนึ่งที่มีจะถูกกละเลยไปก็คือพื้นฐานแนวความคิดซึ่งปฏิเสธการแบ่งแยกฝ่ายนิติบัญญัติและบริหารในระบบรัฐสภาแบบทุนนิยม² ดังนั้นโครงสร้างของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในเชิงรูปแบบ เมื่อรวมเข้ากับมติที่ยอมรับให้ “ความคิดเหมา เจ๋อตง” เป็นความคิดชั้นนำของพรรคเช่นเดียวกับลัทธิมาร์กซ์-เลนิน และการให้ความสนใจต่อชนบทตามแนวคิดที่ว่า “ชาวนาเป็นทัพหลวง เป็นพลังผลักดันที่สำคัญที่สุดของการปฏิวัติ”

² สำหรับคาร์ล มาร์กซ์ “คอมมูน มิใช่รัฐสภา, จะต้องเป็นองค์กรทำงานซึ่งทำหน้าที่บริหารและนิติบัญญัติไปในขณะเดียวกัน” (“The Commune” was to be a working, not a parliamentary body, executive and legislative at the same time) (ดู Vladimir Lenin, the state and revolution, chapter 3) เลนินอธิบายไว้ว่าการแยกอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและอำนาจบริหารออกจากกันในระบบรัฐสภาสังคมนายทุน นำมาสู่อภิสิทธิ์พิเศษของสมาชิกสภา โดยสภาเป็นไปเพียงเพื่อตัดสินว่าสมาชิกของชนชั้นปกครองกลุ่มใดจะได้สิทธิ์และเป็นตัวแทนในการกดขี่ประชาชนต่อไป ทั้งนี้ข้อเสนอของมาร์กซ์และเลนินมิใช่การล้มล้างระบอบรัฐสภาแต่เป็นการแทนที่รัฐสภาด้วยการบังคับบัญชาภายใต้กองหน้าิตอาวุธของชนชั้นกรรมาชีพ และเปลี่ยนสถาบันผู้แทนจากโรงสนทนามาเป็นรูปแบบขององค์กรทำงาน โดยที่สมาชิกสภา (คอมมูน) เอง จะต้องนำกฎหมายไปปฏิบัติและทดสอบผลการทำงานของตนกับชีวิตจริง และจะต้องรับผิดชอบโดยตรงต่อเขตที่ตนรับเลือกตั้ง ดังนั้นจึงเป็นคำตอบได้ส่วนหนึ่งว่าเหตุใดพรรคคอมมิวนิสต์แทบทุกประเทศทั่วโลกจึงสามารถควบคุมกองทัพได้ ทั้งนี้ด้วยเหตุที่ว่ากองทัพ สมาชิก ทหาร และพรรคไม่เคยแยกออกจากกัน เช่นเดียวกับอำนาจบริหารและนิติบัญญัติกระทั่งอำนาจบัญชาการ และในขณะเดียวกันก็เหมาะสมอย่างยิ่งกับการสู้รบหรือการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธตามกรอบยุทธวิธีของเหมา เจ๋อตง เนื่องจากการรวมศูนย์อำนาจย่อมง่ายต่อการบัญชาการ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นข้อสังเกตนี้ก็มีใช้จุดประสงค์ในงานศึกษาชิ้นนี้ (ดู Vladimir Lenin, the state and revolution, chapter 3)

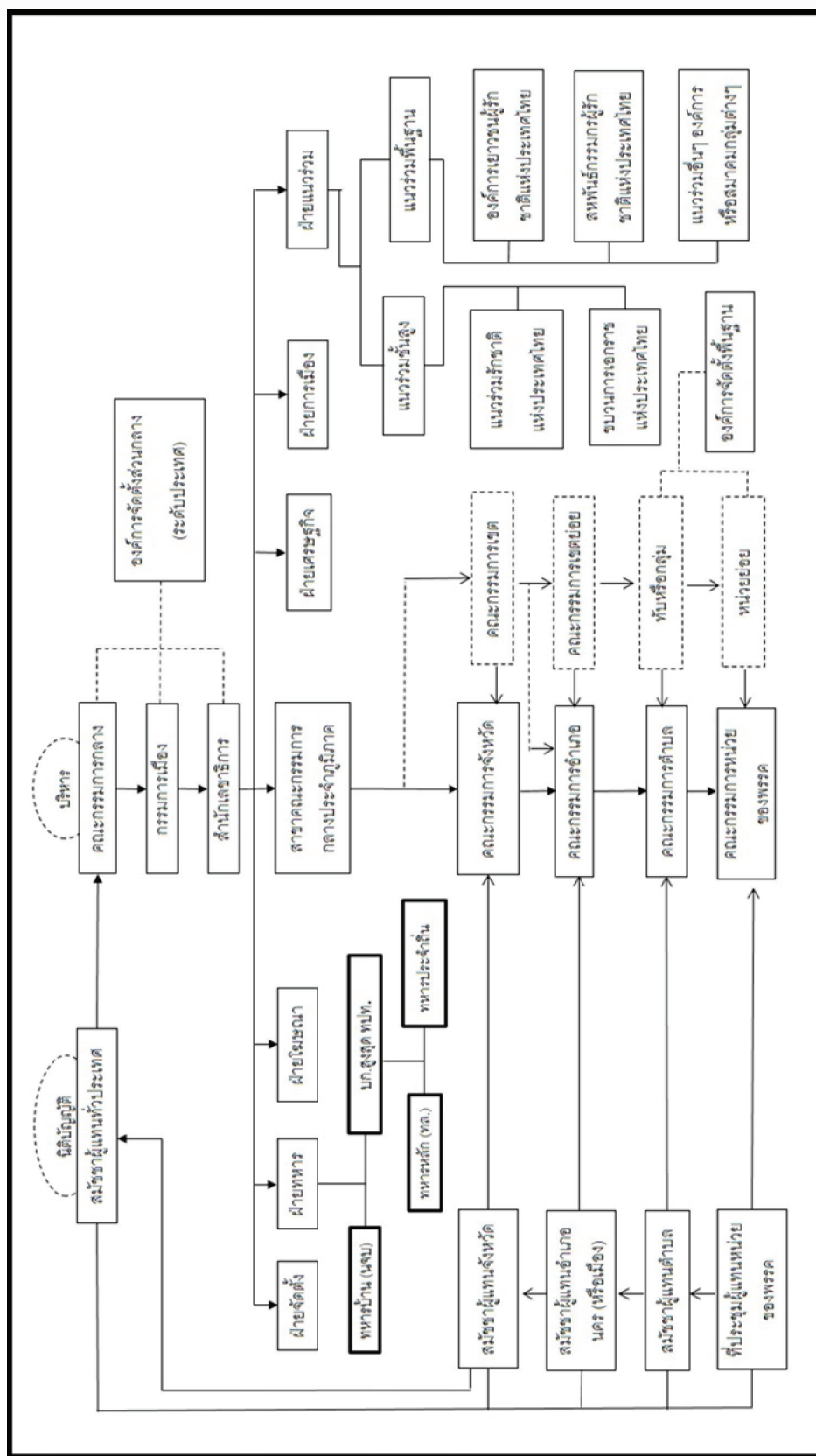
ในการประชุมสมัชชาครั้งที่ 2 เมื่อต้นปี พ.ศ. 2495 ที่จังหวัดสกลนคร (เยาวินิตย์, 2544 : 61) จึงวางกรอบโครงสร้างทางนิติบัญญัติและบริหารไว้ในเชิงรูปแบบอันผสมผสานกัน ไม่มีกรอบคิดของการแบ่งแยกอำนาจอย่างชัดเจน และภายใต้ระเบียบการและหลักการทั่วไปซึ่งแถลงไว้ในการประชุมสมัชชาครั้งที่ 3 เมื่อปี พ.ศ. 2504 ซึ่งถือได้ว่าสำคัญที่สุดในเชิงรูปธรรม³ โครงสร้างแนวความคิดของ พทท. ยืนอยู่บนฐานของการรวมศูนย์ประชาธิปไตยอย่างเข้มข้น ภายใต้การจัดตั้งเพื่อสร้างของวิเศษ 3 ประการ คือการจัดตั้งพรรค จัดตั้งมวลชน และการจัดตั้งกองทัพ อีกทั้งการรวมศูนย์นั้นถูกกำกับโดย “วินัย” อันละเมิดมิได้ ประสานการรับผิดชอบโดยเอกชน สมาชิกและองค์การจัดตั้งของพรรค ที่ต้องอยู่ในการควบคุมของพรรคจากชั้นบนสู่ชั้นล่าง และจากชั้นล่างสู่ชั้นบน โดยพรรคเป็นองค์การจัดตั้งที่มีลักษณะสู้รบและเป็นเอกภาพ เชื่อมกันด้วย “วินัยเหล็ก” ซึ่งสมาชิกทุกคนต้องปฏิบัติตาม

ระบบโครงสร้างการรวมศูนย์นี้ ในเชิงหลักการหรือรูปแบบแล้วผู้นำสูงสุดของพรรคประกอบด้วย 5 ลำดับ คือ (1) ประเทศ (2) ภาค ตั้งแต่จังหวัดลงไป (3) อำเภอ

นคร (หรือเมือง) (4) ตำบล (5) หน่วยย่อย (โรงงานเหมืองแร่ หมู่บ้าน วิสาหกิจ สายถนน กองร้อย องค์การ และโรงเรียนแต่ละแห่ง) ซึ่งมีสมาชิกผู้แทนขององค์การจัดตั้งเป็นองค์การนำสูงสุดในแง่นิติบัญญัติ ส่วนคณะกรรมการกลางคือผู้นำสูงสุดในแง่การบริหาร (ดูรายละเอียดใน ระเบียบการพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ข้อ 16) แต่กระนั้นดังที่กล่าวข้างต้นว่า สำหรับพรรคคอมมิวนิสต์ไม่ได้มีหลักการแบ่งแยกอำนาจอย่างชัดเจน หากเป็นการทำงานในลักษณะผสมผสานในทางหลักการแล้วจึงแบ่งได้ในเชิง “หน้าที่” เท่านั้น จึงสรุปได้ว่าสมาชิกผู้แทนมีหน้าที่ในฐานะองค์การนำที่มีหน้าที่นิติบัญญัติ ส่วนหน้าที่ทางด้านบริหารคือ คณะกรรมการกลาง มีกรมการเมืองเป็นองค์การนำ ส่วนกลางของพรรค และขึ้นงานทั้งปวงของพรรค ในระหว่างก่อนและหลังสมัยประชุมเต็มคณะของคณะกรรมการกลาง มีสำนักเลขาธิการซึ่งมีหน้าที่จัดการงานประจำวันของงานส่วนกลางตามมติของกรมการเมือง เลขาธิการที่ 1 เป็นประธานของคณะกรรมการกลาง ประธานของกรมการเมือง รวมถึงสำนักเลขาธิการ โดยที่องค์กรนำทุกชั้นเกิดจากการเลือกตั้ง สัมพันธ์กันจากล่างขึ้นบนและจากบนลงล่าง ดังแผนภาพที่ 1

³ เนื่องจากถูกใช้มาจนถึงก่อนการประชุมสมัชชาครั้งที่ 4 ในปี พ.ศ. 2525 ซึ่งพรรคได้มีไศสยของการล่มสลายแล้ว ดังนั้นระเบียบการและหลักการทั่วไปในการประชุมสมัชชาครั้งที่ 3 จึงถือได้ว่าถูกใช้ในทางปฏิบัติจริงที่สุด ตั้งแต่ก่อนจนถึงภายหลังเหตุการณ์เสียปืนแตก และก่อนการประชุมสมัชชาครั้งที่ 4 ซึ่งแทบไม่มีผลอะไรในทางปฏิบัติ

แผนภาพที่ 1

ที่มา : ปรับปรุงและสรุปรวบรวมจากระเบียบการพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2504 โดยผู้วิจัย

ทว่าในความเป็นจริง จรัส ดิษฐาภิรักษ์ ได้ชี้ให้เห็นว่าตามระเบียบการและผังโครงสร้างองค์การอันวางไว้ว่าต้องมีผู้แทนสมาชิกในทุกระดับชั้นนั้น “คงมีเพียงแต่สมาชิกผู้แทนระดับประเทศเท่านั้น ส่วนระดับย่อยลงมาไม่ปรากฏว่ามีการจัดตั้งขึ้นแต่อย่างใด มีเพียงการประชุมทั่วไป เนื่องจากว่าการประชุมสมาชิกต้องมีการกำหนดล่วงหน้า มีวาระการประชุมและมีเนื้อหาที่ประชุมอันเกี่ยวข้องกับนโยบายพรรค การเลือกตั้งกรรมการกลาง ถ้าเป็นการประชุมเกี่ยวกับหน้าที่การงานในเขตงานไม่ถือว่าเป็นการประชุมสมาชิก...และการขึ้นต่อของบุคคลในระดับต่างๆ ในทางปฏิบัติ เป็นการขึ้นต่อ “บุคคล” ในคณะกรรมการกลาง การถ่ายทอดคำสั่งนโยบาย ก็เป็นการถ่ายทอดมาตามสายของบุคคล มิได้ถ่ายทอดจากคณะกรรมการกลางไปสู่คณะกรรมการภาคและเรื่อยไปตามลำดับแต่อย่างใด หากแต่เป็นการถ่ายทอดจากวิรัช อังคภาวรัฐภาคเหนือ อุดม สีสุวรรณ สุภาภักดิ์ ซึ่งการถ่ายทอดดังกล่าวมีความแตกต่างกันตามความคิดของจัดตั้งแต่ละสาย” (เยาวนิตย์, สัมภาษณ์ จรัส ดิษฐาภิรักษ์, 2553 – เน้นโดยผู้เขียน) ในส่วนของสหายในระดับพื้นฐานก็วิจารณ์ด้วยว่า คณะกรรมการกลางมีบทบาทในเขตพื้นที่น้อยมาก การเข้าใจปัญหาที่แท้จริงจากล่างสู่บนแทบไม่ปรากฏในทางปฏิบัติ (สัมภาษณ์: สหายสุราษฎร์) ซึ่งในประเด็นนี้แสดงให้เห็นว่า พคท. มีโครงสร้างองค์กรที่ยึดติดกับตัวบุคคลมากในทางปฏิบัติ อันขัดแย้งกับเนื้อหาหรือหลักการดังจะได้อภิปรายต่อไป

1.2 สมาชิกภาพ ความแตกต่างระหว่างภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

ทางด้านสมาชิกภาพ หลักการทั่วไป 7 ข้อในระเบียบการพรรคที่ออกเมื่อปี พ.ศ. 2504 ดำเนินไปภายใต้การวิเคราะห์สังคมไทยว่าเป็นสังคม “กึ่งเมืองขึ้นกึ่งศักดินา” ดังนั้น “จึงมิใช่เป็นการปฏิบัติลักษณะชนชั้น

นายทุนแบบเก่า และก็ยังมิใช่เป็นการปฏิบัติสังคมนิยมชนชั้นกรรมาชีพ แต่เป็นการปฏิบัติชนชั้นนายทุนแบบใหม่ที่น่าโดยชนชั้นกรรมาชีพ ด้วยการเร่งดำเนินงานโฆษณาและจัดตั้งชนชั้นกรรมาชีพ ชนชั้นชาวนา ชนชั้นนายทุนน้อย สามัคคีร่วมมือกับชนชั้นนายทุนชาติ ผู้รักชาติรักประชาธิปไตย และกำลังทั้งปวงที่สามารถสามัคคีได้ จัดตั้งแนวร่วมประชาธิปไตย ประชาริปไตยขึ้น โดยมีชนชั้นกรรมาชีพเป็นผู้นำ มีพันธมิตรกรรมาชีพชาวนาเป็นพื้นฐาน” (ดู ระเบียบการพรรคคอมมิวนิสต์ ปี พ.ศ. 2504 หลักการทั่วไป ข้อ 3)

ในข้อนี้จะเห็นได้ว่า พคท.ไม่ได้ให้น้ำหนักกับชนทุกชั้นเท่ากัน แต่มีลักษณะของการเชิดชูชนชั้นกรรมาชีพหรือชนชั้นที่มี “จิตสำนึกทางชนชั้น (กรรมาชีพ)” ให้สูงเด่นเหนือชนชั้นอื่นในฐานะ “ผู้นำ” และมีชนชั้นแนวร่วมหรือ “กำลังดัน” หรือ “พันธมิตร” คือ ชนชั้นชาวนา (บางประเภทที่ไม่เข้าข่ายเป็นชนชั้นกรรมาชีพโดยจิตสำนึก) ชนชั้นนายทุนน้อย ชนชั้นนายทุนชาติ ผู้รักชาติรักประชาธิปไตย ฯลฯ ซึ่งเป็นการตอกย้ำ “ลักษณะทางชนชั้น” ในกรอบวิธีคิดแบบที่ค่านิยมของ “ประชารชน” ถูกกำกับจากฐานของชนชั้นทางเศรษฐกิจและการเข้าถึงทรัพยากรในการผลิต แต่ในที่นี้ก็ยังต้องอาศัย “กำลังปฏิวัติขั้นปัจจุบัน” อันเป็นยุทธศาสตร์ยุทธวิธี ซึ่งอาศัยฐานทางการเมืองของผู้ถูกปกครองและขัดแย้งกับโครงสร้างส่วนบนของสังคมการเมืองในฐานะ “ผู้ถูกกดขี่”

ผลที่ปรากฏได้ชัดคือ ในระเบียบการพรรคมีการแบ่งระดับการพิจารณาอย่างชัดเจนในการกำหนดการเป็นสมาชิกบนกรอบคิดและวิธีพิจารณาบนฐานทางชนชั้นที่นอกจากสมาชิกจะต้องมีอายุครบ 18 ปี บริบูรณ์และมีผู้รับรองแล้ว จำนวนผู้รับรอง ระดับของผู้รับรอง และจำนวนของ “ระยะเตรียม” ก่อนเป็นสมาชิกสมบูรณ์จะไม่เท่ากัน โดยนอกจากจะต้องผ่านการจัดตั้งตามหลัก

ปรับทุกข์ ผูกมิตร 4 ตี 5 ร่วม 7 จังหวะ⁴ จนเป็นมวชน ก้าวหน้า และมีคุณสมบัติทางการเมืองจนสามารถขึ้น หรือถูกพิจารณาให้เป็นแกน ผ่านแกนไปจัดตั้ง มวชน และเป็นสมาชิกสันนิบาตเยาวชนผู้รักชาติ รักประชาธิปไตยแห่งประเทศไทย หรือ สยท. หรือ ย. แล้ว การขึ้นเป็นสมาชิกเตรียม (สำรอง) หรือ ส.เตรียม ในหมวด 1 ข้อ 4 ยังกำหนดไว้ว่า

(1) กรรมการ ขาวนา รับจ้าง ขาวนาจน คนจนในเมือง ต้องมีสมาชิกสมบูรณ์แนะนำ 2 คน ผ่านการอนุมัติจาก คณะกรรมการตำบลหรือเทียบเท่า มีระยะเตรียมการ เป็นสมาชิก 6 เดือน

(2) ขาวนา กลาง พนักงานรับจ้าง ปัญญาชน ข้าราชการชั้นผู้น้อย ผู้มีอาชีพอิสระ ต้องมีสมาชิก สมบูรณ์ 2 คนแนะนำ (หนึ่งในสองคนต้องเป็นสมาชิก 6 เดือนขึ้นไป) ผ่านการอนุมัติจากคณะกรรมการตำบล หรือเทียบเท่า มีระยะเตรียมเป็นสมาชิก 9 เดือน

(3) นอกเหนือจาก (1) และ (2) ต้องมีสมาชิกสมบูรณ์ 2 คนแนะนำ (หนึ่งในสองคนต้องเป็นสมาชิก 1 ปี ขึ้นไป) ผ่านการอนุมัติจากคณะกรรมการจังหวัดหรือ เทียบเท่า มีระยะเตรียมเป็นสมาชิก 1 ปี

(4) สมาชิกพรรคการเมืองอื่นที่ถอนตัวออกมา ขอเข้าพรรค ต้องมีสมาชิกสมบูรณ์ 2 คนแนะนำ (หนึ่งใน สองคนต้องเป็นสมาชิก 2 ปีขึ้นไป - 4 ปีในกรณีที่ผู้สมัคร เป็นระดับผู้รับผิดชอบของพรรคการเมืองนั้น) ต้องผ่าน การอนุมัติจากคณะกรรมการจังหวัดหรือเทียบเท่า มีระยะเตรียมการเป็นสมาชิก 2 ปี⁵

แต่ทั้งนี้จากข้อเท็จจริงแรกที่ว่า ในแง่โครงสร้างพรรค ที่ยึดติดที่ตัวบุคคลมากกว่าหลักการทางทฤษฎี หรือ

การทำงานผ่านสมาชิกตามโครงสร้างหลักการ ก็ปรากฏ หลักฐานจำนวนมากตั้งแต่ข้อเท็จจริงแรกๆ ที่ว่า ระบบ สมาชิกจากล่างสู่บน หรือจากประชาชนสู่พรรคไม่เคย เกิดขึ้นเลย มีเพียงการออกคำสั่งจากบนลงล่างผ่าน “สมาชิก” ในคณะกรรมการกลาง (ไม่ใช่ในนาม คณะกรรมการกลาง) เท่านั้น ข้อสังเกตประการต่อมา หากพิจารณาจากสมาชิกพรรคจะพบถึงข้อเท็จจริง อันเชื่อมโยงต่อมาว่า ในขณะที่พรรคเน้นการเชิดชูชนชั้น กรรมชาติตามแนวทางทฤษฎีและระเบียบการของพรรค นั้น ในรูปแบบโครงสร้างของสมาชิกภาพหากแบ่งตาม ทฤษฎีจะยึดถือชนชั้นกรรมชาติเป็นหลัก ชนชั้นขาวนา นายทุนน้อย นายทุนชาติ ผู้รักชาติรักประชาธิปไตย เป็นพันธมิตร โดยมีการจัดแบ่งในทางปฏิบัติออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่ (1) กลุ่มผู้นำ (2) กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน (3) แนวร่วมและจัดตั้งฝ่ายนักศึกษาปัญญาชน (4) แนว ร่วมในองค์กร หนังสือพิมพ์ และอื่นๆ ผู้มีอำนาจที่แท้จริง ในระดับ “ส่วนกลาง” ไม่เคยเป็นชนชั้น “กรรมชาติ” หรือ “ขาวนา” หากแต่เป็นแกนนำในพรรคคอมมิวนิสต์ อันมีพื้นฐานมาจากการจัดตั้งจากชาวไทยเชื้อสายจีน และเต็มไปด้วยชาวไทยเชื้อสายจีนและเวียดนามในยุคแรก ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งพรรค และในยุคของเลขาธิการพรรคคนที่ 1 และ 2 และกลุ่มอดีตชนชั้นนายทุนน้อยหรือปัญญาชน ในยุคของเลขาธิการพรรคคนที่ 3 คือ มิตร สมานันท์ (เจริญ วรรณงาม) อดีตนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ ธง แจ่มศรี เลขาธิการพรรคคนที่ 4 มีเพียงระดับ “ภาค” หรือ “ภูมิภาค” คือระดับจังหวัดหรืออำเภอ เท่านั้น ที่มีสหภาพชนชั้นขาวนาหรือกรรมชาติที่ขึ้นมาเป็น ผู้นำได้ในบางพื้นที่ ซึ่งชี้ให้เห็นความเป็นจริงในทาง ปฏิบัติที่ขัดแย้งกับหลักการ หรือเนื้อหาที่แท้จริงของ โครงสร้างพรรคคอมมิวนิสต์ไทย

⁴ กล่าวคือ ปรับทุกข์ ผูกมิตร ปักหลัก ชักชวน จัดตั้ง 4 ตี 5 คือ ใช้แรงงานดี ศึกษาดี คิดดี วินัยดี 5 ร่วม ได้แก่ ร่วมกิน ร่วมนอน ร่วมคิด ร่วมศึกษา ร่วมใช้แรงงาน 7 จังหวะ ได้แก่ รัดกุม ชุ่มช่อน อุดทน ยาวนาน สะสมกำลัง รอคอยโอกาส

⁵ ดู ระเบียบการพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย หมวด 1 สมาชิกภาพ; สมาชิกเหล่านี้ปฏิบัติงานอยู่ในเขตงานต่างๆ ซึ่งเป็น องค์กรจัดตั้งตั้งแต่ระดับพื้นฐาน สำหรับการแบ่งเขตงานนั้น โปรดดู ยาวนิตย์ เพียงเกษ, วัฒน วรรณกร (บรรณาธิการ), 2546: 72-79 ซึ่งแบ่งเขตงานได้อย่างละเอียดและน่าเชื่อถือ และสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของผู้ศึกษาที่สุด

2. ปัญญาชนในฐานะกลุ่มสังคม และ ปัญหาในการผูกขาดคำอธิบายของ ปัญญาชนฝ่ายซ้ายในการศึกษาเรื่อง พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

ในส่วนนี้ผู้เขียนจะได้อภิปรายถึงความแตกต่างระหว่างกลุ่มที่เรียกว่าปัญญาชน ซึ่งเป็นกลุ่มที่แทบจะ ยึดกุม หรือผูกขาดคำอธิบายเกี่ยวกับ พคท. ในปัจจุบันว่ามีพื้นเพและความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ อีกทั้ง การก่อรูปที่ต่างออกไป อันส่งผลให้มีจิต โลกทัศน์ ที่แตกต่างจากสหายพื้นฐาน อันเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการพิจารณาถึงความน่าเชื่อถือ โลกทัศน์ หรือทัศนคติของปัญญาชนว่า ไม่ได้มีความเป็นเนื้อเดียวกันกับสหายพื้นฐาน ดังเช่นในแนวทางคำอธิบายที่ผ่านมา ที่มักจะ ถูกเหมารวมเป็นผู้ร่วมอุดมการณ์ หรือสรุปเอาโดยง่ายว่า เมื่อคนกลุ่มหนึ่งมีความคิด ความรู้สืออย่างหนึ่ง คนอีกกลุ่มหนึ่งก็จะมีความคิดเช่นเดียวกันตามไปด้วย โดยละเลยซึ่ง ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม อันมีพื้นเพ ที่มา ประสบการณ์ กลุ่มสังคม ฯลฯ แตกต่างกันไป แม้จะเคยร่วมอยู่ใน ขบวนการเดียวกันก็ตาม

2.1 ข้อถกเถียงและกำเนิดของปัญญาชนในฐานะ กลุ่มสังคม และกลุ่มสังคมปัญญาชนในสยาม

นักวิชาการหลายๆ คนเห็นว่า คำว่าปัญญาชนเริ่มใช้ ในความหมายที่หมายถึงกลุ่มทางสังคมก็ในช่วงยุคสมัย ของการปฏิวัติอุตสาหกรรมที่มีการแบ่งงานกันทำ และ ขยายพลังการผลิตที่ซับซ้อนมากกว่าสังคมศักดินา อันเป็นงานที่แตกต่างไปจากงานที่ใช้แรงกายของคนที่ได้ รับการศึกษาระดับต่ำ (วิทยากร: อ้างจาก Tibor Huzar, 1976 : 81-101) ดังนั้น การเกิดขึ้นของปัญญาชน ในฐานะกลุ่มทางสังคม จึงเป็นผลโดยตรงมาจากการพัฒนาแบบทุนนิยม เช่นเดียวกับกลุ่มทางสังคมของ ขนชั้นล่างหรือชนชั้นแรงงาน (working class) ที่ต้อง ทำงานเพื่อแลกกับค่าจ้างก็เกิดมาในช่วงเวลาเดียวกัน

ในฐานะ Proletariat อันถูกนำมาใช้ในช่วงกลางของ ศตวรรษที่ 19 ซึ่งหมายถึงชนชั้นต่ำสุดของสังคม (Lowest Class) ที่ต้องทำงานรับจ้าง รับค่าแรงอันแสน แร้นแค้นและขัดสน (indigent wage-earners) แม้จะมี ข้อขัดแย้งว่าปัญญาชนในลักษณะของการเป็นกลุ่มสังคม มีปรากฏมาก่อนสังคมอุตสาหกรรมในรูปของกลุ่ม ปัญญาชนทางศาสนา ในฐานะของผู้ผูกขาดองค์ความรู้ ทางศาสนา ปรัชญา และวิทยาศาสตร์ รวมถึงหน้าที่ใน การบริการสังคม ซึ่งปัญญาชนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มปัญญาชน ของชนชั้นขุนนางศักดินาที่ได้รับส่วนแบ่งจากการกดขี่ ขูดรีดในระบบ แต่ขณะเดียวกันก็ถูกทำลายจากบางส่วน ของสังคมขุนนางเอง เช่น ผู้นำทางการเมืองหรือกษัตริย์ (Forgacs, 2000: 301-311) แต่ก็แตกต่างจากกลุ่ม ปัญญาชนในสังคมอุตสาหกรรม เนื่องจากกลุ่มปัญญาชน แบบใหม่กลายเป็นกลุ่มสังคมซึ่งถูกฝึกฝนให้เป็น ผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาอาชีพ โดยที่ต้อง “ลงทุน” เพื่อ ขยายพลังการผลิตในสังคมทุนนิยม

ปัญหาที่ตามมาของการถกเถียงในการศึกษาที่ผ่านมา คือ เราจะจัดกลุ่มปัญญาชนเป็นชนชั้นใดและมี ลักษณะอย่างไร ต่อปัญหาดังกล่าว วิทยากร เชียงกูล ได้สรุปไว้ว่า ในสังคมทุนนิยมที่ประกอบไปด้วย 2 ชนชั้นหลัก อันมีชนชั้นนายทุนผู้ครอบครองปัจจัย การผลิตกับชนชั้นแรงงานนั้น กลุ่มปัญญาชนอาจมีทั้ง หน้าที่เป็นผู้ช่วยของชนชั้นนายทุนในฐานะที่เป็น ผู้บริหารจัดการจากกลุ่มคนผู้ (ถูกฝึกฝนและลงทุนให้) มีปัญญา ความรู้ แต่ขณะเดียวกันปัญญาชนก็ไม่ใช่อำนาจ ซึ่งสามารถใช้ความรู้ในการกุมอำนาจทางการเมืองได้เต็มที่ ทั้งนี้ยังต้องแข่งขันและประนีประนอมกับกลุ่มผลประโยชน์ อื่นๆ อีกทั้งยังไม่ได้มีลักษณะอันเป็นเอกภาพจนสามารถ ที่จะเรียกว่าเป็น “ชนชั้น” ได้ เพราะพวกเขามีทั้งกลุ่มที่ ทำงานรับใช้ระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่ดำรงอยู่ และกลุ่มที่วิพากษ์วิจารณ์ คัดค้านระบบสังคมที่ดำรงอยู่ ดังนั้นบทบาทสองด้านที่ขัดแย้งกันของกลุ่มปัญญาชน

จึงเป็นปัญหาของการถกเถียงที่สำคัญเรื่อยมา⁶ แต่ท้ายที่สุดแล้ววิทยากร ก็ได้เสนอให้หลีกเลี่ยงออกจากปัญหาการโต้แย้งที่ไม่มีวันจบนี้ ด้วยการหันไปมองบทบาทเฉพาะของปัญญาชนในแต่ละบริบทหรือยุคสมัยของสังคม และหลีกเลี่ยงการกล่าวถึงปัญญาชนอย่างเหมารวม

ดังนั้นแม้การโต้แย้งจะไม่เป็นอันยุติลง และดูจะไม่มีประโยชน์มากนักในการเข้าไปถกเถียงถึงรายละเอียดปลีกย่อย แต่สิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นได้คือ การเป็นกลุ่มสถานภาพทางสังคมของปัญญาชน ที่ถูกสร้างหรือถูกนิยามว่าเป็นกลุ่มสังคมอันเป็นสิ่งใหม่ภายใต้บริบทของทุนนิยมอุตสาหกรรม และมีปัญหาในการแยกแยะ/จำแนก/จัดประเภทอย่างตายตัว ซึ่งต้องคำนึงถึงบทบาทและสถานะอันหลากหลายของปัจเจกบุคคลภายในกลุ่มสถานภาพนั้นๆ⁷ และต้องคำนึงถึงอีกว่า ภายใต้วิวัฒนาการของระบบสังคมและวัฒนธรรมในประวัติศาสตร์ กลุ่มอาชีพ/กลุ่มสถานภาพทางสังคมได้เติบโตทับซ้อนกันกับพลวัตทางวัฒนธรรมและกรอบโครงสร้างใหญ่ทางสังคม วัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจและการเมือง อันจะเห็นได้ว่าในบริบทของสังคมสยาม-ไทย นั้น วิวัฒนาการของระบบเศรษฐกิจแบบทุนและโครงสร้างสังคมจารีตประเพณีมีการซ้อนทับกันเช่นเดียวกับกรอบความคิดเรื่องรัฐ-ชาติ โดยไม่สามารถแยกออกได้อย่างง่ายดายในทางปฏิบัติ และไม่ได้เกิดขึ้นอย่างฉับพลันทันทีโดยที่สามารถตัดแบ่งวิวัฒนาการระหว่างสังคมศักดินามาสู่ทุนนิยม โดยมองภายในกรอบแคบๆ เพียงความสัมพันธ์

ทางการผลิต หรือโครงสร้างสังคมจารีตประเพณีระหว่างระบบมูลนาย-ไพร่ มาเป็นโครงสร้างสังคมระบบทุนหรืออื่นๆ ได้อย่างชัดเจนและตายตัว มากกว่าการมองอย่างเป็นพลวัตที่มีความหลากหลายและต่อสู้ขัดแย้งกันระหว่างกลุ่มต่างๆ

ในบริบทของสังคมสยาม-ไทย ลักษณะ “ช่วงชั้น/กลุ่มทางสังคมที่มีวิวัฒนาการและพลวัต” นั้น สืบย้อนไปได้ถึงการเป็นกลุ่มทางสังคมในกรณีของปัญญาชน ตั้งแต่เมื่อครั้งต้นรัตนโกสินทร์ และมีการปรับตัวและวิวัฒนาการภายใต้เงื่อนไขของความจำเป็นทางประวัติศาสตร์ โดยกระแสความคิดของการต่อสู้ขัดแย้งของกลุ่มสถานภาพทางสังคมในช่วงก่อนและภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 ได้บ่มเพาะปัญญาชนที่จะถือว่ามีลักษณะเป็น “กลุ่มสังคมแบบปัญญาชน” ในความหมายของการวิวัฒนาการของกลุ่มสังคมแบบใหม่ อันพยายามรวมตัวกัน หรือแยกตัวออกมาจากลักษณะของกลุ่มขุนนางแบบเก่า ที่ใกล้ชิดกับกลุ่มเจ้านายในโครงสร้างสังคมมูลนาย-ไพร่แบบเก่าก็ได้ โดยจะเห็นร่องรอยของการเป็นกลุ่มสังคม (หรือกลุ่มสถานภาพ หรือกลุ่มภูมิปัญญา) ตั้งแต่อิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงในช่วงต้นของกรุงรัตนโกสินทร์ในช่วงเวลานี้ อย่างน้อยๆ ก็ส่วนหนึ่งโดยเฉพาะการปรับตัวในกลุ่มเจ้านาย แต่อาจยังไม่ถือเป็นปัญญาชนที่บ่มเพาะมาเพื่อ หรือเป็นผลของระบบเศรษฐกิจแบบใหม่เพียงอย่างเดียว มากไปกว่าการเปลี่ยนแปลง หรือความพยายามปรับตัวทางการเมืองในภูมิภาค ซึ่งกำลัง

⁶ โดยแบ่งได้เป็น 5 กลุ่มความคิดคือ 1. พวกที่มองว่าปัญญาชนเป็นชนชั้นคนงานใหม่ (New Working Class) 2. พวกที่มองว่าปัญญาชนเป็นชนชั้นนายทุนน้อย (Petit bourgeoisie) 3. พวกที่จัดปัญญาชนเป็นชนชั้นใหม่ซึ่งเรียกว่า ชนชั้นนักวิชาชีพผู้จัดการ (Professional Managerial Class) 4. พวกที่อธิบายว่าปัญญาชนขึ้นอยู่กับชนชั้นที่แตกต่างกันหลายชนชั้น 5. พวกที่อธิบายว่าปัญญาชนมีฐานะทางสังคมการเมืองที่ขัดแย้งกัน (Contradictory Locations) ภายใต้ความสัมพันธ์ทางชนชั้น เนื่องจากพวกเขาอยู่ระหว่างกลางชนชั้นหลักที่เป็นปฏิปักษ์กัน 2 ชนชั้น (นายทุนกับคนงาน) ในสังคมทุนนิยม ดูเพิ่มเติมใน วิทยากร เชียงกูล, ปัญญาชน: ชนชั้นนำในโลกยุคข้อมูลข่าวสาร, กรุงเทพฯ: มิ่งมิตร, 2538

⁷ ทั้งในสังคมแบบมูลนาย-ไพร่เช่นในสังคมสยาม ซึ่งในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ได้ก่อให้เกิดกลุ่มที่นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ เรียกว่า “ไพร่กฏุมพี” และกลุ่มอาชีพอิสระ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพลวัตในการเปลี่ยนแปลงของสยามในภายหลัง หรือในสังคมสมัยใหม่ปัจจุบันที่นักวิชาการส่วนใหญ่มักเรียกว่าเป็นสังคมทุนนิยมอุตสาหกรรม ซึ่งสามารถมีได้ทั้งสถานะของการเป็นนายทุน ลูกจ้าง หรือกระทั่งเกษตรกรในเวลาเดียวกันในทางเศรษฐกิจและอาชีพ โดยที่ระบบทุนสมัยใหม่เปิดพื้นที่ให้สามารถกระทำได้ เช่น ผ่านการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์

“จำเป็นต้อง” พัฒนาไปสู่ความเป็นรัฐสมัยใหม่อันต้อง
 ดันร่นจากการล่าอาณานิคม และพัฒนาความก้าวหน้า
 ในเชิงสังคมวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของตนเองที่ไม่ใช่
 การสร้างสังคมให้เป็นแบบตะวันตก ทั้งนี้เป็นไปเพื่อ
 “ให้ประเทศมหาอำนาจตะวันตกยอมรับการดำรงอยู่
 ตามแบบจารีตประเพณีซึ่งกำลังมีการปรับปรุง และ
 เปลี่ยนแปลงจากภายในของสยามเอง” (ดู นครินทร์,
 2553 : 24)

ร่องรอยของกลุ่ม “ช่วงชั้นทางภูมิปัญญา” กลุ่ม
 แรกๆ ที่เข้าข่ายนี้คือกลุ่ม “สยามหนุ่ม” อันนำโดย
 รัชกาลที่ 5 ผู้นำพาการเปลี่ยนแปลงหลายประการ
 ในเวลาต่อมา แต่ผลกระทบอันคาดคิดหรือควบคุมไม่ได้
 หลังจากนั้นก็ได้เกิดกลุ่มช่วงชั้นภูมิปัญญาทางสังคม
 ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 5 กลุ่มที่สำคัญคือ กลุ่มเจ้านาย
 กลุ่มข้าราชการ กลุ่มคนชั้นกลางนอกกระบบราชการ
 กลุ่มราษฎรสามัญชน และกลุ่มปัญญาชนซึ่งเป็นผู้นำ
 ความคิดของยุคสมัยอันเป็นผลมาจากวิวัฒนาการที่
 เสื่อมคลายลงของระบบมูลนาย-ไพร่ อันเนื่องมาจากการ
 ขยายตัวทางการค้าจนเกิด “ไพร่กฏุมพี” ขึ้นมา จนเกิด
 กลุ่มคนชั้นกลางที่พัฒนาตัวเองมาจากส่วนหนึ่งของ
 ไพร่กฏุมพี ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มคนที่มีอาชีพอิสระ
 อันหลากหลาย แม้แต่ทนายความซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ตกค้าง
 มาจากระบบเก่าและนักหนังสือพิมพ์ กระทั่งกลุ่มอาชีพ
 ต่างๆ การสร้างและสนับสนุนการศึกษาในระบบ
 ทั้งการไปเรียนต่างประเทศ และระบบการศึกษาภายใน
 ประเทศ อันเป็นความพยายามดันร่นและปรับตัวจากลัทธิ
 ล่าอาณานิคม จนในภายหลังทศวรรษ 2440 เป็นต้นมา
 เกิดข้าราชการสมัยใหม่ที่มีความรู้จากการฝึกอบรมใน
 สถานศึกษาที่เป็นทางการ และแบ่งย่อยออกได้เป็นกลุ่ม
 วิชาชีพต่างๆ อันเป็นกลุ่มสังคมที่มีสำนักของการรวม
 กลุ่มอย่างมากที่สุดกลุ่มหนึ่ง (ดู นครินทร์, 2553 : 20-28)

จะเห็นได้ว่าระบบการศึกษาแบบใหม่ในสถานศึกษา
 ที่เป็นทางการ เป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งที่ก่อให้เกิดการรวม
 กลุ่มสังคมขึ้นมาในช่วงก่อนการปฏิวัติสยาม แม้จะเป็น

ผลผลิตหรือความจำเป็นจากเงื่อนไขอื่นๆ ก็ตาม
 เป็นประการแรก และเป็นกำเนิดของค่านิยมความเป็น
 กลุ่มสังคมที่เรียกว่ากลุ่มปัญญาชน ในสำนักที่ต้อง
 ถูกกำกับด้วยการผ่านการศึกษาอย่างเป็นทางการใน
 ภายหลัง เป็นประการที่สอง ทั้งนี้ปัญญาชนในอดีตไม่มี
 การกำกับหรือเกณฑ์อย่างชัดเจนลงไปว่า ต้องมีหรือต้อง
 ผ่านการศึกษาแค่ไหนและอย่างไรจึงจะเรียกได้ว่าเป็น
 ปัญญาชน อันเป็นผลโดยตรงจากระบบการศึกษาในอดีต
 ที่ไม่มีความชัดเจนในเชิงรูปแบบเช่นในปัจจุบัน โดยในสมัย
 รัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. 2325 – 2411) มีลักษณะ
 คล้ายคลึงกับสมัยกรุงศรีอยุธยาที่ให้วัดและบ้านรับผิดชอบ
 ในการจัดการศึกษา รัฐหรือราชสำนักให้ความอุปถัมภ์
 การศึกษาฝ่ายพุทธจักร (ดู พิมพ์พรรณ, 2536 : 27-28)
 วิชาชีพก็สอนกันในวงศ์ศานตยานุติ วิชาศิลปะป้องกันตัว
 ก็มักจะฝากตัวเข้าเป็นศิษย์ในสำนักต่างๆ ทั้งนี้ปรากฏ
 การริเริ่มสร้างแบบแผนการศึกษาขึ้นมาบ้างในรูปของ
 แบบเรียนในสมัยรัชกาลที่ 3 การตั้งโรงพิมพ์และพิมพ์
 หนังสือในสมัยรัชกาลที่ 4 (พิมพ์พรรณ, 2536 : 27-31)
 แต่กระนั้นก็ยังไม่ถือว่าเป็นการศึกษาและการวัดผลใน
 ระบบอย่างมีแบบแผน ดังนั้นปัญญาชนในช่วงก่อน
 รัชสมัยของรัชกาลที่ 5 จะมีความหมายอย่างกว้างที่
 หมายถึงนักปราชญ์ หรือบัณฑิต หรือคนที่มีความฉลาด
 เพราะเรียนมามาก ที่ได้รับการยกย่องยอมรับจากหน้าที่
 การงาน และการประกอบอาชีพเสียมากกว่า

แต่เมื่อเกิดกลุ่มสังคมอย่างหลากหลายภายใต้ระบบ
 เงินตรา และการปรับตัวในยุคของสยามใหม่ครั้งแรก
 ก่อให้เกิดผลลัพธ์ในเชิงนโยบายจากพระราชดำรัส
 ของรัชกาลที่ 5 จนเกิดการจัดตั้งสถานศึกษาในระบบ
 อย่างมีแบบแผน ซึ่งแม้ **ระยะแรก** จะเป็นการจัดการ
 ศึกษาภายในพระบรมมหาราชวัง อันมีเป้าประสงค์เพื่อ
 จัดการศึกษาสำหรับบุตรหลานของเจ้านายและข้าราชการ
 เท่านั้น (พ.ศ. 2414-2427) แต่ถือได้ว่าเป็นการจัด
 รูปแบบของการศึกษาแผนใหม่เป็นแบบรูปนัย (Formal
 Education) ครั้งแรก ส่วน**ระยะที่สอง** เป็นระยะของ

การจัดการศึกษาสำหรับปวงชน (พ.ศ. 2427 – 2453) โดยจัดตั้งโรงเรียนหลวงคือ โรงเรียนมหรณพารามในปี พ.ศ. 2427 เป็นแห่งแรก และจัดตั้งการศึกษาในระบบ ขั้นสูง คือการตั้งโรงเรียนแพทยากร (พ.ศ. 2432) โรงเรียนมหาดเล็กหลวง (พ.ศ. 2437) โรงเรียนฝึกหัดครู (พ.ศ. 2435) ซึ่งโรงเรียนขั้นสูงกว่าโรงเรียนมูลศึกษา ขั้นต้นเหล่านี้ เป็นโรงเรียนที่ผลิตบุคลากรอันถือเป็น “ปัญญาชน” ที่หมายถึงผู้ที่สำเร็จการศึกษาในโรงเรียน มากกว่าการศึกษาเพียงเพื่ออ่านออกเขียนได้ขั้นต้น โดย “ระบบการศึกษา” กลุ่มแรกๆ ของสยาม และในปี พ.ศ. 2452 มีการปรับปรุงหลักสูตรเพิ่ม “ชั้นมัธยมสูง” เข้ามา อันนับเป็นความรู้เทียบเท่าขั้นต้นของมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2453 ประกาศตั้งโรงเรียนข้าราชการพลเรือนเพื่อฝึกคน เข้ารับราชการตามกระทรวง ทบวง กรม ต่างๆ ต่อมา ปี พ.ศ. 2459 ยกฐานะขึ้นเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นับเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของประเทศไทย และ ตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูหญิงขึ้นเป็นครั้งแรกที่โรงเรียน เบญจมราชาลัย ในปี พ.ศ. 2456

สิ่งที่ชัดเจนที่สุดคือการประกาศใช้พระราชบัญญัติ ประถมศึกษา และมีการเรียกเก็บเงินศึกษาพลีจาก ประชาชนคนละ 1- 3 บาท เพื่อนำไปใช้จ่ายในการจัด ดำเนินการประถมศึกษา ในปี พ.ศ. 2464 ผลของการ ประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษาและการจัดตั้ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนี้ ด้านหนึ่ง แสดงให้เห็นว่า การศึกษาและการอ่านออกเขียนได้ไม่ใช่เรื่องของ “ผู้มี ชาติตระกูล” หรือคนกลุ่มน้อยจำนวนหนึ่งอีกต่อไป แต่ เป็นสิ่งที่ “ทุกคนเข้าถึงได้” ในเชิงหลักการ ในอีกด้าน หนึ่งเมื่อทุกคนสามารถเข้าถึงได้แล้วนั้น ก็ถือเป็น “เกณฑ์อย่างใหม่” ในการแบ่งแยกเบื้องแรกระหว่าง การศึกษา “ภาคบังคับ” ขั้นพื้นฐาน ซึ่ง “ทุกคนได้รับ อย่างทั่วถึง” ในเชิงหลักการ กับการศึกษาในระดับที่สูง ขึ้นไป และแง่มุมด้านที่สามคือ การสร้างสำนึกที่ว่า การศึกษาต้องมีการ “ลงทุน” และทุกคนต้องมีส่วน รับผิดชอบกับการศึกษา อันสร้างให้การศึกษากลายเป็น

วาระและสำนึกแห่งชาติที่ต้องมีค่าใช้จ่ายผ่านการเก็บเงิน ศึกษาพลี แม้จะมีการยกเลิกการเก็บเงินศึกษาพลีในปี พ.ศ. 2473 แต่ก็ยังต้องใช้จ่ายในลักษณะของงบประมาณ การศึกษา

ด้วยเหตุทั้ง 3 ประการ นำมาสู่ “เกณฑ์อย่างใหม่” หรือเป็นการเปลี่ยนผ่านจากทัศนคติของการแยกชนผู้มี ปัญญามากผ่านการพินิจอย่างไม่เป็นทางการ (Informal) ซึ่งสัมพันธ์กับรูปแบบการศึกษาแบบโบราณ มาเป็น การพินิจและตัดสิน/กำกับ ผ่านการศึกษาที่มี รูปแบบอย่างเป็นทางการ (Formal Education) ผ่าน การจัดการศึกษารูปแบบใหม่ซึ่งแยก “ชนผู้มีปัญญา ความรู้มาก” ผ่านการศึกษาในระดับที่สูงกว่าการศึกษา ขั้นพื้นฐานที่ทุกคนเข้าถึงได้ ภายหลังจากการประกาศ พระราชบัญญัติประถมศึกษาและการตั้งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย และขยายตัวอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้นภายหลัง การปฏิวัติสยาม ผ่านหลัก 6 ประการ ซึ่งในข้อ 6 ระบุว่า “จะต้องให้การศึกษาอย่างเต็มที่แก่ราษฎร” ในเชิง รูปธรรมที่สำคัญคือ ส่วนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา ทัวราชอาณาจักร ใน พ.ศ. 2478 ทำให้การศึกษา ประชาบาลกระจายไปทุกตำบลเป็นครั้งแรก ส่วนของการศึกษา ขั้นสูง คือการก่อตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และ การเมือง เพื่อรองรับระบบและการปรับตัวใหม่ตามแบบ ของการผลิตคนเข้าสู่ หรือรองรับกับระบบใหม่ ภายหลัง การปฏิวัติหรือการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างรัฐเข้าสู่ระบอบ รัฐธรรมนูญอย่างฉับพลันตามแบบฝรั่งเศสภายหลัง การปฏิวัติซึ่งก่อตั้ง Académie des sciences morales et politiques ขึ้นมาในปี ค.ศ. 1832 (ดู Johan Heilbron, 2004 : 145-157) และการเปิด แผนกอุดมศึกษาขึ้นในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ในปี พ.ศ. 2481 ซึ่งเป็นการกำกับในเชิงหลักการอย่างเข้มแข็ง อีกครั้งว่า การศึกษาในระบบระดับสูงเป็นเครื่องการันตี ความเป็นปัญญาชนโดยอัตโนมัติ

กลุ่มปัญญาชนเหล่านี้เป็นกลุ่มสังคมที่เป็นผลและถูกสร้างมาเพื่อระบบเศรษฐกิจและธรรมเนียมการปกครอง และสร้างรูปแบบของรัฐหรือสังคมแบบใหม่ที่มีผลมาถึงปัจจุบันอย่างชัดเจน หรือในยุคที่นครินทร์เรียกว่าเป็น “การปรับตัวของสถาบันการเมืองในยุคของสยามใหม่ครั้งที่ 2” ซึ่งเริ่มจากกลุ่มสังคมที่ก่อให้เกิดการปฏิวัติสยาม 2475 อันเป็นกลุ่มที่เป็นรูปธรรมที่สุดของความ “ใหม่” อันสอดคล้องกับความเป็นกลุ่มสังคมที่ก้าวเข้าสู่ความใหม่จริงๆ ที่เริ่มจะไม่ได้อิงหรืออยู่ในโครงสร้างส่วนในของโครงสร้างศักดินา หรือโครงสร้างแบบมุลนาย-ไพร่มากนัก ตรงกันข้ามกลับเป็นกลุ่มที่พยายามดิ้นรนขึ้นมาเพื่อเสนอที่ทางให้แก่ตนเองและสังคม ซึ่งระบบเก่าไม่อนุญาตให้กระทำได้ และกลุ่มสังคมเหล่านี้เองที่ผลิตกลุ่มปัญญาชนในยุคต่อมา อันเป็นผลลัพธ์ที่ชัดเจนที่สุดของกลุ่มสังคมของปัญญาชนที่ถูกกำกับโดยการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การเมืองในระบอบใหม่ หรือเรียกได้ว่าเป็นกลุ่มสังคมของปัญญาชนแบบทุนนิยม และถูกกำกับโดยการที่ต้องผ่านการศึกษารูปแบบใหม่โดยธรรมเนียม กล่าวคือระบบการศึกษาแผนใหม่ได้ก่อให้เกิด “กลุ่ม” ปัญญาชนในลักษณะนิยามแบบกลุ่มสังคม อันเป็นผลมาจากการศึกษารูปแบบใหม่ที่เกิดการนิยามกลุ่มปัญญาชนในระบบการศึกษาให้เป็นเนื้อเดียวกันหรือกลุ่มปัญญาชนในสถาบันการศึกษาชั้นสูงเกินกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ถูกรวมเป็นกลุ่มทาง “สถาบันการศึกษา” และกลุ่ม “สาขาวิชา” ในสถาบันการศึกษาเหล่านั้นในเบื้องต้น และวิวัฒนาการต่อมาเป็นกลุ่มปัญญาชนในกลุ่มสมาคมต่างๆ ซึ่งจะเห็นได้ว่าผลจากเหตุปัจจัยต่างๆ ในยุคของการปรับตัวของสยามใหม่ครั้งที่ 1 ซึ่งถือว่าเป็นต้นธารของการเปลี่ยนแปลงของสังคมการเมืองของสยาม ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหนึ่งอันเป็นผลมาจากการจัดการศึกษาอย่างมีแบบแผน คือเกณฑ์ในการเป็น “ผู้มีปัญญามาก” ที่ถูกกำกับโดยรูปแบบการศึกษาเอง และการเป็น “กลุ่มสังคม” ของ “ผู้มี

ปัญญามาก” หรือการพินิจผู้มีปัญญาในลักษณะเป็นกลุ่มก้อน ที่ถูกจัดประเภท รวมกลุ่ม โดยระดับ/คุณวุฒิ กระทั่งสถาบันทางการศึกษา และการรวมกลุ่มก้อนสังคมโดยตัวของพวกเขาเองผ่านพื้นฐานของโครงสร้างการศึกษาอย่างเป็นทางการ จนในท้ายที่สุดความเป็นปัญญาชนและกลุ่มสังคมของปัญญาชน ก็ถูกนิยามให้แคบลงว่าหมายถึง “คนมีความรู้ที่หมายถึงนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา” (พจนานุกรมไทยฉบับ เปลื้อง ณ นคร) ซึ่งดำเนินมาพร้อมกับวิวัฒนาการของการศึกษาในระบบ (ดูวิวัฒนาการทางการศึกษาได้ใน ประไพ (2542); พิมพ์พรรณ (2536) เป็นต้น) ดังจะเห็นได้ว่า ในทางปฏิบัตินั้นกลุ่มปัญญาชนในยุคสยามใหม่ในแต่ละกลุ่มอาชีพของตนเองเหล่านี้ก็ผ่านการศึกษารูปแบบใหม่มาแทบทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นผ่านการศึกษาจากต่างประเทศตั้งแต่กลุ่มเจ้านาย กลุ่มนักศึกษาผู้ได้รับการคัดเลือกให้ไปเรียนต่างประเทศ ในยุคเริ่มของการสนับสนุนทางการศึกษาเพื่อรองรับกับระบบรวมศูนย์อำนาจ และการจัดการระบอบราชการแบบใหม่ของรัชกาลที่ 5 หรือการศึกษาในประเทศอันเริ่มจากสถาบันการศึกษาระดับสูง เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โรงเรียนนายร้อย โรงเรียนกฎหมาย โรงเรียนฝึกหัดครูมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง แม้แต่การบวชเรียนก็ตาม

ทั้งหมดที่กล่าวมานี้สรุปได้ว่า แม้จะมีการโต้เถียงถึงสถานะของปัญญาชน แต่ในท้ายที่สุดปัญญาชนได้ดำรงสถานะเป็นช่วงชั้น/กลุ่มทางสังคมในสังคมสมัยใหม่ ซึ่งความเป็นปัญญาชนถูกกำกับโดยเงื่อนไขของการที่ต้องผ่านการศึกษาในระบบ ในพลวัตของการปรับตัวนั้น และกลายเป็นกลุ่มสังคมในลักษณะอันเป็นกลุ่มก้อน หรือกลุ่มสังคมผ่านการรับรองโดยระบบนั้นเช่นกัน ซึ่งปัญญาชนในความใหม่นี้ลงทุนในการเป็นเจ้าของปัญญา ความรู้ หรือคุณวุฒิทางการศึกษา อันอาจจะเรียกได้ว่าเป็นทุนในเชิงวัฒนธรรม (Cultural capital) หรือทุนในเชิงมนุษย์ (Human capital) เช่นเดียวกับคำเรียกของ อัลวิน

ดัลเบียร์, กูลด์เนอร์ (Alvin W. Gouldner) (วิทยาการ, 2538) ก็ได้ โดยหากพิจารณาในแง่นี้จะกล่าวไม่ได้ว่า “ทุกคนเป็นปัญญาชน แต่ทุกคนไม่ได้ทำหน้าที่ปัญญาชน” เพราะปัญญาชนสมัยใหม่อาจจะต้องรองรับด้วยการศึกษา ในระบบโรงเรียนชั้นสูงกว่าชั้นพื้นฐาน และต้องการ “การลงทุน” เพื่อให้ได้มาซึ่งทุนหรือคุณวุฒิทางการศึกษา นอกไปจากความสามารถ หรือการแสวงหา ปัญญาความรู้ ความเชี่ยวชาญในแขนง/สาขาวิชา เฉพาะทางใดๆ อีกทั้งก่อให้เกิด “กลุ่มสังคม” ของ ปัญญาชนขึ้นมาในช่วงเวลาเดียวกัน จนกล่าวได้ว่า กลุ่มสังคมลักษณะนี้ถูกกำหนดด้วยปัจจัยของคุณวุฒิเชิง ระดับการศึกษาและเชิงสถาบันเพิ่มเข้ามา

ดังนั้นหากมองจากกรอบวิธีคิดของฝ่ายซ้าย จึงเป็น ความแตกต่างอันดับแรกระหว่างกลุ่มปัญญาชน (Intellectual) ที่ต้องลงทุนในการศึกษาที่สูงกว่าระดับ การศึกษาชั้นพื้นฐานและผ่านการรวมกลุ่มในสถาบัน การศึกษา การเรียนรู้ในตำราและสาขาวิชาชีพเฉพาะทาง ต่างๆ ในระบบการศึกษา กับกลุ่มชนชั้นกรรมาชีพ (Working Class, Proletariat) ไม่ว่าชนชั้นกรรมาชีพใน นิยามนี้จะรวมชาวนาเป็นแนวร่วมตามกรอบคิดของ เหมา เจอตง หรือเห็นว่าชาวนาเป็นชนกตัญญูตาม กรอบคิดแบบคาร์ล มาร์กซ์ หรือเลนิน หรือไม่ก็ตาม

ต่อประเด็นนี้จึงนำมาสู่คำอธิบายหนึ่งที่ว่า เมื่อ ปัญญาชนดำรงอยู่ในฐานะของกลุ่มสังคมแบบใหม่ ซึ่งไม่ว่าจะมีสถานะเป็นอิสระ ไม่ขึ้นกับเงื่อนไขใด หรือ มีสถานะแบบใดตามการถกเถียงทางทฤษฎี แต่ทั้งนี้ การจำแนกในเบื้องต้นเราจะเห็นความแตกต่างทาง สถานะและความจำเพาะเจาะจงของกลุ่มสังคมระหว่าง Intellectual และ Proletariat (หรือชาวบ้านธรรมดา) อย่างชัดเจน จึงน่าจะตั้งข้อสงสัยว่าปัญญาชนและกลุ่ม ชนชั้นกรรมาชีพ แม้จะเป็นกรณีที่อยู่ข้าง/ฝ่ายหรือ มีลักษณะแนวคิด แนวทางอันพยายามจะเป็นตัวแทน/ ผู้ต่อสู้ของชนชั้นกรรมาชีพ แต่พวกเขาก็ถูกเหมารวม

สรุปเข้าพวกเดียวกันได้โดยสรุปเอาเพียงการอ้างอย่าง ลอยๆ ถึงความเป็นตัวแทน หรือการเข้าร่วมต่อสู้ ในขบวนการเดียวกัน โดยละเลยไม่พิจารณาถึงความ แตกต่างขั้นพื้นฐานอย่างง่ายๆ ตั้งแต่คุณวุฒิการศึกษา ฐานะ อาชีพ ได้เพียงใด หรือหากกล่าวอย่างง่ายคือ จุดยืนทางการเมืองไม่ใช่สิ่งที่สามารถตัดสินลงไปได้ว่า ไม่มีความแตกต่างหรือขัดแย้งกันภายในขบวนการ อันจะส่งผลให้การมองโลก ทศนคติ และการเรียนรู้ แตกต่างกันในเวลาต่อมา

2.2 เงื่อนไขเชิงอัตวิสัยและการหล่อหลอมทาง สังคมที่แตกต่างกันระหว่างสหยาปัญญาชนกับ สหยาพื้นฐาน

เราจะเห็นได้ว่าสหยาพื้นฐานและสหยาปัญญาชนนั้น มีความแตกต่างกันอย่างมากทั้งในแง่ของปัจจัยทาง วัตถุสังคมและปัจเจกบุคคล ซึ่งถือเป็นเงื่อนไขเชิง อัตวิสัยจากฐานทางช่วงชั้น โดยที่การหล่อหลอมทาง สังคมมาคนละแบบก่อให้เกิด “จริต” (Habitus) ที่ แตกต่างกัน แม้ว่าในท้ายที่สุดจะมีการหล่อหลอมผ่าน พรอคคอมมิวนิสต์มาเช่นเดียวกัน แต่ด้วยเงื่อนไขเชิง อัตวิสัยที่ต่างกันอย่างมากมาในช่วงแรก จึงสันนิษฐาน ได้ว่ามีแนวโน้มเชิงอัตวิสัยที่เรียนรู้ผ่านกระบวนการ กล่อมเกลாதาสังคมที่แตกต่างกันในท้ายที่สุด กล่าวคือ

(1) สหยาพื้นฐานมีพื้นเพที่ต่างจากปัญญาชนอยู่มาก จะเห็นได้ว่าสหยาพื้นฐานในกรณีของภาคเหนือเป็น สหยาชนกลุ่มน้อยจำนวนมาก ในกรณีที่ผู้ศึกษาทำการ ศึกษาในภาคอีสานเป็นชาวไทยเชื้อสายลาว เวียดนาม และกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งอพยพมาจากฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง โดยจะเห็นได้ว่าพื้นที่หลักของ พคท. เป็นพื้นที่ของกลุ่ม ชาติพันธุ์ถึง 9 ใน 10 เขตงาน ซึ่งคนเหล่านี้มีสำนึกรวม หมู่ของการเป็นผู้อพยพมาจากฝั่งซ้ายของกลุ่มแม่น้ำโขง (ทั้งชาวไทยเชื้อสายลาวและกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ) และ ถูกลดทอนอำนาจในการปกครองตนเอง ในช่วงของ การปฏิรูประบบราชการในสมัยรัชกาลที่ 5

(2) ปัญญาชนได้ดำรงสถานะเป็นช่วงชั้น/กลุ่มทางสังคมในสังคมสมัยใหม่ โดยในท้ายที่สุดถูกกำกับโดยเงื่อนไขของการที่ต้องผ่านการศึกษาในระบบที่ลงทุนในการเป็นเจ้าของทุนในเชิงวัฒนธรรม (Cultural capital) ดังนั้นจึงเป็นความแตกต่างอันดับแรกระหว่างกลุ่มปัญญาชน (Intellectual) ที่ต้องลงทุนในการศึกษาที่สูงกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและผ่านการรวมกลุ่มในสถาบันการศึกษา การเรียนรู้ในตำราและสาขาวิชาชีพเฉพาะทางต่างๆ ในระบบการศึกษา กับกลุ่มชนชั้นกรรมาชีพ (Working Class, Proletariat) ซึ่งแทบทั้งหมดเรียนจบการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่สี่แตกต่างจากสหายปัญญาชนที่กำลังศึกษาหรือเรียนจบแล้วในระดับมหาวิทยาลัย อย่างน้อยที่สุดคือในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทำให้การมองโลก ทักษะคิดและการเรียนรู้แตกต่างกันในเวลาต่อมา ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าพื้นเพและพื้นฐานความรู้หรือ “ทุนที่เป็นคุณสมบัติทางการศึกษา” เป็นสิ่งที่สามารถบ่งบอกสถานะทางสังคมได้อย่างหนึ่งซึ่งความแตกต่างของวิถีชีวิตนั้นฝังลึกอยู่ในชุดความคิดที่ถูกกำหนดโดยสถานะทางสังคมของคนๆ นั้น (Sobel, 1981)

เมื่อพิจารณาจากการศึกษาของ เบเนดิก แอนเดอร์สัน ซึ่งเสนอว่า พื้นฐานทางสังคมเศรษฐกิจครอบครัวยของนักศึกษาปัญญาชนส่วนใหญ่เกิดมาจากปัจจัยของการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และการศึกษาอันไม่สัมพันธ์กับการเปิดพื้นที่ทางการเมือง โดยการขยายตัวทางเศรษฐกิจได้สร้างโอกาสในการไต่เต้าและยกฐานะ

ของตนเองให้ดีขึ้น สิ่งหนึ่งคือการยกระดับการศึกษาของลูกหลาน (แอนเดอร์สัน, 2544 :13-30) โดยทุกๆ ไปนั้นเราปฏิเสธไม่ได้ว่าแม้เราจะให้ความสำคัญกับทุนทางวัฒนธรรมก็ตาม แต่ทุนทางเศรษฐกิจก็ถือเป็นรากฐานสำคัญของทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางสังคม เพราะการมีต้นทุนทางเศรษฐกิจมักจะนำมาซึ่งการแปรเปลี่ยนไปสู่การมีต้นทุนในรูปแบบอื่นๆ ต่อไปอีก ในกรณีของชนชั้นสูงคือการแสวงหาความเป็นเลิศซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในการสถาปนาความเหนือกว่าเชิงสัญลักษณ์ (symbolic superiority) เหนือกลุ่มอื่น⁸ แต่การขยายขนาดทางการศึกษาที่เคยเป็นสัญลักษณ์ของชนชั้นสูงในสังคมหรือหนทางไปสู่สถานะดังกล่าว โดยเฉพาะตำแหน่งที่มั่นคงในระบบราชการ สิ่งนี้นักศึกษาปัญญาชนต้องเผชิญในช่วงก่อนและหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 โดยเฉพาะ 6 ตุลาคม 2519 กลับเป็นการปะทุในเชิงเศรษฐกิจที่ผูกโยงอยู่กับอเมริกาถึงจุดอึดอัด ภาวะเงินเฟ้อและตัวเลขการว่างงานแสดงให้เห็นว่าใบปริญญามิใช่หลักประกันว่าจะต้องได้อาชีพการงานที่สูงส่งมั่นคงอีกต่อไป (แอนเดอร์สัน, 2544 :113) ประกอบกับการที่ต้องยอมรับด้วยว่าขบวนการของนิสิตนักศึกษาที่เคลื่อนไหวหลัง 14 ตุลา มีแนวคิดสังคมนิยมซึ่งต้องการเปลี่ยนแปลงสังคมอย่างถึงราก (พุทธพล, 2546 : 179) อันได้รับอิทธิพลมาจากกระแสของการตื่นตัวทางเศรษฐกิจและการเมืองในตอนนั้น โดยพบว่าหลังจากกรณีพลาไชย⁹ เป็นต้นมานักศึกษาเริ่มถูกโจมตี และได้รับความไม่พอใจจากกลุ่มต่างๆ มากขึ้น รวมทั้ง

⁸ โดยแบบแผนการใช้ต้นทุนทางเศรษฐกิจที่แพร่หลายมากที่สุดเพื่อจะได้รับต้นทุนทางวัฒนธรรมก็คือการลงทุนไปกับการมีการศึกษาที่สูงขึ้น ครอบครัวชนชั้นสูงสามารถที่จะส่งบุตรหลานเข้ามหาวิทยาลัยราคาแพงและมีชื่อเสียง ซึ่งช่วยส่งเสริมการส่งผ่านสถานะจากรุ่นสู่รุ่น ขณะที่ชนชั้นกลางเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยรัฐซึ่งไม่แพงมากนัก และในหมู่ชนชั้นกลางระดับล่างก็มักจะหางานทำหรือไม่ก็กู้ยืมเงินเรียน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคนกลุ่มนี้หวังที่จะใช้ต้นทุนทางวัฒนธรรมที่ได้รับผ่านการศึกษาในระดับสูง เพื่อนำไปสู่การมีอาชีพที่ประกันต้นทุนทางเศรษฐกิจ และหวังว่าจะนำไปสู่สถานภาพอื่นๆ ตามมา ดู Johnson, 2008 : 303.

⁹ กรณีพลาไชย เริ่มขึ้นในวันที่ 3 กรกฎาคม 2517 โดยนายทองพูน ลำลือประเสริฐ ได้ปฏิเสธการจับกุมของตำรวจในข้อหาขบถในที่ห้ามจอด โดยเขาตะโกนบอกประชาชนว่า ถูกตำรวจซ้อม ทำให้ฝูงชนเข้ามาขัดขวางตำรวจและได้เข้าทำลายสถานีตำรวจพลาไชย มีการยิงตอบโต้จากตำรวจและมีผู้บาดเจ็บล้มตายจำนวนมาก ซึ่งการต่อสู้ยืดเยื้อไปสองวัน และนักศึกษาได้ประณามการปราบปรามของตำรวจในครั้งนี้ ดู สุธาชัย, 2544: 127.

ถูกก่อจนทำลายจนไปถึงการลอบสังหาร¹⁰ โดยอันที่จริงมีมานานแล้วตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา แต่เหตุการณ์ที่รุนแรงเช่นนี้เพิ่งมาปรากฏอย่างชัดเจนในช่วงหลัง 14 ตุลา ที่ความนิยมและการ “เชียร์” นักศึกษาในช่วงก่อน 14 ตุลาลดลงอย่างมาก จากปัจจัยข้างต้นประกอบกับการมีบทบาทอย่างสูงของนักศึกษาในการประท้วงหรือเรียกร้องต่างๆ ส่งผลให้เกิดความไม่มั่งคั่งสภาพทางการเมืองในสายตาฝ่ายอนุรักษ์นิยม แม้แต่กับชนชั้นใหม่ (กลุ่มพี) ที่คำนึงถึงความไม่มั่นคงของตนเองภายใต้สภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ซึ่งแม้แต่พ่อแม่ผู้ด้อยการศึกษาที่มองการศึกษาในมหาวิทยาลัยว่าเป็นแค่เครื่องมือสำหรับความก้าวหน้าในชีวิต ก็ยังเกิดคำถามกับพฤติกรรมที่แหกคอกและการฝันถึงสังคมอุดมคติของนักศึกษาปัญญาชน

ด้วยเหตุนี้จึงนำไปสู่คำอธิบายว่าทำไมชนชั้นใหม่จึงได้หันมาถ่มน้ำลายรดตนเอง โดยการหันมาสนับสนุนเผด็จการและการปราบปรามนักศึกษาในช่วง 3 ปีให้หลัง ซึ่งนักวิชาการหลายๆ คนบรรยายเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ว่าเป็น “แบบฉบับ” ของการเมืองไทย และกระทั่งเป็นการกลับคืนสู่ “ภาวะปกติ” หลังใจแตกหลงระเหิดไปกับประชาธิปไตยเสียสามปี (แอนเดอร์สัน, 2544: 114) การ “ถ่มน้ำลายรดตนเอง” นั้นก็หมายถึง

การถ่มน้ำลายรดนักศึกษาซึ่งมีรากเหง้าเดียวกันกับตนเองด้วย แต่แม้จะมีฐานทางเศรษฐกิจแบบเดียวกันก็ตามมาด้วยการจำแนกประเภทและหมวดหมู่หรือ “ฐานะตำแหน่ง” (position or status)¹¹ ที่ต่างกันผ่านการศึกษาและการเป็นปัญญาชนในโครงสร้างของสถาบันการศึกษา

อย่างไรก็ตาม ไม่น่าแปลกอีกเช่นกันที่ขบวนการนักศึกษาจะต้องการเปลี่ยนแปลงสังคมอย่างถึงราก รวมทั้งมีความเห็นอกเห็นใจประชาชนชั้นล่างจากกระแสความคิดที่ถูกหล่อหลอมมาในโครงสร้างสถาบันของมหาวิทยาลัย เช่นแนวคิดเรื่องนักศึกษาจะต้องทำเพื่อประชาชน หรือประชาชนต้องเป็นใหญ่ในแผ่นดินที่ถูกหล่อหลอมและส่งเสริมกันในช่วงเวลานั้น แต่ที่ปฏิเสธไม่ได้อีกเช่นกันว่าฐานทางชนชั้นของนักศึกษายังเป็นฐานทางชนชั้นแบบ “ชนชั้นใหม่” หรือ “กลุ่มพีน้อย” เช่นการวิเคราะห์ของนักวิชาการหลายๆ คนภายหลังจากนั้น ซึ่งสิ่งนี้มีความแตกต่างกันอย่างมากกับสหายพื้นฐานและปัจจัยของความแตกต่างประเด็นที่ 2 นอกจากความแตกต่างในเรื่องการหล่อหลอมทางสังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจและการศึกษาในชั้นพื้นฐานแล้วยังผลมาสู่ความแตกต่างประการถัดไป

¹⁰ ตั้งแต่กลางปี 2517 เป็นต้นมาการฆาตกรรมทางการเมืองเริ่มมีมากยิ่งขึ้นต่อผู้นำกรรมกร ขาวนา นักศึกษาและปัญญาชน เช่น ชวินทร์ สระคำ เมตตา อุดมเหล่า แสง รุ่งนิรันดร์กุล ในปี พ.ศ. 2517 สอนง ปัญญาญ นิสิต จิรโสภณ ไหง่น ลาววงศ์ เกลี้ยงใหม่เอี่ยม มานะ อินทสุริยะ จา จักรวาท สารานู คำกลั่น อินดา ศรีบุญเรือน ในปี พ.ศ. 2518 ปรีดา จินดานนท์ ประจวบพงษ์ไชยวิวัฒน์ สมสิทธิ์ คำปันดิบ อมเรศ ไชยสะอาด ในปีพ.ศ. 2519 และที่ทำให้ช็อคไปทั่วคือ กรณี ดร.บุญสอน บุญโยทยาน อาจารย์คณะสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และเลขาธิการพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย ดูเพิ่มเติมใน เกรียงศักดิ์, 2544: 205-399 และ สมศักดิ์, ออนไลน์.

¹¹ ฐานะตำแหน่งถือเป็นการจัดจำแนกหมวดหมู่ที่ถูกยอมรับทางสังคมของตัวผู้กระทำ ที่สำคัญคือใช้จัดระเบียบประเพณีพฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ซึ่งยืนยันว่าการกำหนดฐานะตำแหน่งที่แนบมากับบุคคล ทำให้สามารถคาดหวังพฤติกรรมที่แน่นอนบางอย่างจากเขา และเราก็ประพฤติต่อเขาบนฐานความคาดหวังเหล่านั้น ดังนั้นจึงไม่แปลกอะไรที่แม้แต่ในกลุ่มสังคมทางเศรษฐกิจแบบเดียวกัน ก็จะมีการกำหนดฐานะตำแหน่งที่ต่างกัน เนื่องจากในระดับปัจเจกแล้วคนเราจะแยกตัวเองออกจากคนอื่นๆ ด้วยเกณฑ์ความดีงามที่ตนสร้างขึ้น และรสนิยมเรื่องความดีงามที่แตกต่างกันนี้ก็มาจากความแตกต่างของสถานะของคนในสังคม (Bourdieu, 1984) ในที่นี้มักจะเกี่ยวข้องกับการจำแนกเชิงประเมิน (evaluative dichotomies) ดังนั้นชนชั้นทางเศรษฐกิจและชนชั้นทางวัฒนธรรมกระทั่งสถานะทางการศึกษาอาจจะเกิดความไม่ลงรอยกันในการประเมินระหว่างนัยสำคัญของการมีทรัพยากรด้านการเงิน กับรสนิยมทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น และการมีคุณสมบัติทางการศึกษาที่สูง ซึ่งอ้างอิงไปสู่การเข้าไประบบสังคม และด้วยความคาดหวังนั้นก็ก่อให้เกิดบทบาทที่ต่างกัน ซึ่งในโครงสร้างสถาบันการศึกษาในช่วงเวลานั้น มักจะถูกคาดหวังให้ต้องนำหรือเปลี่ยนแปลงสังคมจากอิทธิพลของแนวความคิดในยุคนั้น ซึ่งการจำแนกหมวดหมู่ไม่ได้เปลี่ยนไปเลย เพียงแต่มุมมองที่มีต่อบทบาทและสถานะของนักศึกษาเป็นไปในทางลบมากขึ้นภายหลัง 14 ตุลา

(3) ความแตกต่างจากการหล่อหลอมจากโครงสร้าง แต่เป็นเพราะถูกกดขี่ถูกกระทำจากรัฐ และด้วยสถาบันจากพรรคคอมมิวนิสต์ไทย ประเด็นแรก ที่มาที่ไป ประวัติศาสตร์ ของชาติพันธุ์เองที่ทำให้เข้าร่วมกับในเชิงอุดมการณ์นั้นต่างกัน กล่าวคือสายพื้นฐานเป็น พรรคคอมมิวนิสต์ไทย ดังสะท้อนให้เห็นจากบางช่วง กลุ่มคนที่ไม่ได้มีพื้นฐานทางอุดมการณ์มาก่อนเลย บางตอนจากการสัมภาษณ์อดีตสหทัยพื้นฐานท่านหนึ่ง พุดง่าย ๆ คือเป็นพวก “แก้วเปล่า” ที่ไม่มีน้ำมาเลย ที่กล่าวไว้ว่า

“เราไม่เคยรู้เรื่องเลย ส่งข้าวส่งน้ำคนป่าก็ไม่เคย ลุงก็ถูกลากไปฆ่า แม่ก็ถูกลาก จิกผมและสอบถาม บังคับให้แกรู้จักคนป่าให้ได้ หลานสองคนเขานั่งเกวียนไป แวะพักกินข้าวชายป่าก็ถูกจับไปทรมาน ซ้อมขาคหัก แขนหัก แล้วก็ยิงที่คาง เอาปืนเก่าๆ มาวางประดับแล้วบอกว่าคนป่าออกมาหาข้าวกินแล้ว ปะทะกับเจ้าหน้าที่จนตาย หลานชายผมอายุ แค่ 12-13 เอง มันไม่รู้ด้วยซ้ำว่าคนป่าคืออะไร!...อยู่ที่ตาย หนีก็ตาย เราก็กินเข้าไป ใครมันอยากเข้าป่ากันล่ะ ทั้งๆ ที่เขาก็บอกเราว่าคอมมิวนิสต์เป็นยังไง แต่ตอนนั้น อย่างเดียวที่คิดคือขอให้จับปืนสู้ได้ก็พอ ดีกว่าตายมือเปล่า...ผมเคยถูกคนเมืองที่ไม่รู้เรื่องรู้ราว อะไรถามว่า จริงมั๊ยที่พรรคคอมมิวนิสต์นี้มีลาล้างสมอง ผมก็ตอบเขาไปว่าจริงสิ เป็นยาขนานแท้ เสียด้วย เขาถามว่ามันเป็นยังไง เป็นเม็ดหรือเป็นน้ำ ผมก็ตอบเขาว่า ยาขนานเอก คือฝาดิ้นของตำรวจ ของ อส. พานท้ายปืนและกระสุนของทหาร นี่แหละครับเป็นยาขนานจริง ถ้าไม่มีของพวกนี้ใครจะเข้าร่วมกับ คอมมิวนิสต์ นั่นคือความจริง...ตอนนั้นไม่รู้อะไรเลยไม่รู้จักเรื่องอุดมการณ์ เรื่องการบ้านการเมืองอะไร คำว่าแบกอุดมการณ์ไม่ถูกหรอก มันแค่เรื่องเพื่อเจ๊ของนักศึกษาปัญญาชน เราไม่รู้อะไรเลย แต่พอเรา เข้ามานะ เราแบกอุดมการณ์กลับมาด้วย แบกความคิดบางอย่างกลับมา จริงมั๊ยล่ะ ตอนไปไม่มีหรอก เพราะเราไม่รู้ เราเป็นคนดิบ คนธรรมดาๆ ที่ไม่รู้อะไรเลย”

(สัมภาษณ์: สหทัยวิ หรือเข็ม หรือดิน (เวียตนาม) หรือหูเหียง (จีน) อดีตนายทหารเสนานิการของ พคท.)

จากการสัมภาษณ์และสังเกตอดีตสหทัยในหมู่บ้าน ผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย สะท้อนให้เห็นว่าแทบทุกคนมีที่มา ที่ไปเช่นนี้ คือไม่ได้เป็นผู้ที่มีอุดมการณ์อันสวยงาม และฝืนถึงสังคมอุดมคติมาแต่เบื้องต้น แต่เป็นเพราะ สัมผัสกับความอยู่ดีธรรมจากทั้งประวัติศาสตร์สังคม ฐานชนชั้นของการเป็นชาวบ้านธรรมดาที่ไร้อภิสิทธิ์ใดๆ

และถูกเจ้าหน้าที่รัฐรังแก (กระทั่งเป็นชนกลุ่มน้อยที่ถูก จับตาจากเจ้าหน้าที่บ้านเมืองด้วยความแปลกแยกหรือ การมีแนวโน้มที่จะแตกต่างจากกลุ่มอื่นทั้งในเชิงภาษาพูด วัฒนธรรม หรือแม้แต่ศาสนา เช่น ในกรณีก่อนหน้าของ ชาวคริสต์ในช่วงกรณีพิพาทอินโดจีนที่ถูกยิงทิ้ง 7 คน ที่มรณสักขีแห่งสองคอน จังหวัดนครพนม¹²)

¹² มรณสักขีแห่งสองคอนคือคริสต์ศาสนิกชน นิกายโรมันคาทอลิกชาวไทย 7 คนที่ถูกตำรวจยิงเสียชีวิตเพราะไม่ยอมเลิกนับถือศาสนา คริสต์ในช่วงกรณีพิพาทอินโดจีนระหว่างไทยกับฝรั่งเศสเมื่อ พ.ศ. 2483 ได้แก่ สีฟอง อ่อนพิทักษ์ (อายุ 33 ปี), พิลา ทิพย์สุข (อายุ 31 ปี), คำบาง สีคำพอง (อายุ 23 ปี), พุดทา ว่องไว (อายุ 59 ปี) บุตสี ว่องไว (อายุ 16 ปี), คำไฟ ว่องไว (อายุ 15 ปี) และ พร ว่องไว (อายุ 14 ปี) ทั้ง 7 คนได้รับการยกย่องจากคริสตจักรโรมันคาทอลิกว่าเป็นมรณสักขี และได้รับการประกาศเป็นบุญราศี พร้อมกันโดยสมเด็จพระสันตะปาปาจอห์น ปอลที่ 2 ณ มหาวิหารนักบุญเปโตร นครรัฐวาติกัน เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2532 นับเป็นคริสต์ศาสนิกชนชาวไทยกลุ่มแรกที่ได้เป็นบุญราศี

ความแตกต่างนี้ต่างจากสหายปัญญาชนอย่างมากที่เป็นพวก “ไม่ได้มาตัวเปล่า” กล่าวคือสหายปัญญาชนมาจากระดับการศึกษาในระบบที่สูงกว่าและระดับทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันเช่นที่กล่าวไว้ในประเด็นแรก ดังนั้นการเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์ไทยอาจจะมาจากเหตุผลที่หลากหลายมากกว่า ทั้งเหตุผลของการ “หนีตาย” เข้าป่า ถูกจัดตั้ง หรือเข้าไปด้วยอุดมการณ์ที่อยากเปลี่ยนแปลงสังคม กล่าวโดยสรุปคือ ปัญญาชนมักมีจิตของการ “เปล่งคำสาบานไปกับสายลม จะพิทักษ์ชีวิตผู้ทุกข์ตรม และต่อสู้ล้มอำนาจธรรม” (หยดน้ำบนผืนทราย, จิตร ภูมิศักดิ์) เป็นเบื้องต้น แม้แต่ผู้ที่หนีตายเข้าป่าโดยไม่ได้มีอุดมการณ์แบบคอมมิวนิสต์ก็ตาม แต่อย่างน้อยๆ พวกเขามีจิตของการเป็น “ปัญญาชน” และมีจุดยืนในการสร้างตัวตนของตนและกลุ่มตน ซึ่งขัดแย้งกับโครงสร้างระบบเก่าของสังคมเมืองหรือกรอบของรัฐประชาชาติที่ถูกควบคุมโดยชนชั้นนำ ไม่เช่นนั้นคงไม่อาจจากบ้านฝ่าฟันหรือต่อสู้จากฐานของการเป็นชนชั้นใหม่ที่อาจจะไม่ได้เดือดร้อนอะไรมากเท่าชนชั้นล่างมาแต่แรก

ดังนั้นพื้นฐานสังคมและการศึกษาที่ต่างกันนี้ย่อมทำให้มุมมองที่มีต่อพรรคคอมมิวนิสต์ไทยและผลลัพธ์จากการอบรม ปลุกฝังของพรรคคอมมิวนิสต์ไทยต่างกัน แม้ว่าการอบรมและให้การศึกษาของพรรคนั้นไม่ได้แตกต่างกันมากนักระหว่างสหายพื้นฐานกับสหายปัญญาชน ไม่ว่าจะเป็นการให้การศึกษาหรือการจัดตั้งในประเทศและนอกประเทศในรุ่นต่างๆ แต่หากจะเรียกว่า

การอบรมผ่านสถาบันนั้นสหายปัญญาชนมีมาก่อนแล้ว ทั้งระดับประถม มัธยม และมหาวิทยาลัย การอบรมของพรรคจึงเป็นเพียง “ความรู้เสริม” ซึ่งมีผลต่อการหล่อหลอมและประสบการณ์ทางสังคมเช่นกัน โดยจะเห็นได้ว่านักศึกษาและปัญญาชนกล้าที่จะวิจารณ์พรรคด้วยการที่ตนเองมีภูมิความรู้และพื้นฐานของการวิพากษ์วิจารณ์มาแต่ต้นด้วย”บทบาท”ของการเป็นปัญญาชนกระทั่งแม้แต่ทางพรรคก็ให้อิทธิพลในการวิพากษ์วิจารณ์หรือเสนอแนะ รวมทั้งนำมาโฆษณาเพื่อหาแนวร่วมอยู่มากพอสมควร เช่น ในกรณีของจิตร ภูมิศักดิ์¹³ ซึ่งหากเปรียบเทียบกับสหายพื้นฐานแล้วสหายพื้นฐานนั้นมีอิทธิพลเหล่านั้นน้อยกว่าหรืออย่างน้อยๆ ก็มีการทำงานที่แตกต่างกัน และในอีกด้านเหล่าสหายพื้นฐานที่ถูกฝึกอบรมในพรรคมาอย่างยาวนานนั้นมีความเป็น “ลูกที่ดีของพรรค” มากกว่า ไม่ว่าจะเป็นด้วยปุมหลังทางประวัติศาสตร์ของผู้ที่ถูกกดขี่ตามทฤษฎีมาร์กซิสต์ การเป็นชนกลุ่มน้อยหรือผู้อพยพ การเป็น “ชาวนาน” ที่ไม่มีสิทธิมีเสียงและการศึกษาไม่สูง สิ่งเหล่านี้คือปัจจัยทางสังคม อันส่งผลต่ออัตวิสัยของผู้คน และเป็นหน่วยวิเคราะห์การผลิตสร้างโลกที่เป็นจริงทางสังคม จนนำมาสู่ปัจจัยของการให้การศึกษาในเชิงโครงสร้างสถาบัน ซึ่งโครงสร้างสถาบันในที่นี้ไม่ได้หมายถึงโรงเรียน แต่หมายถึงการให้การศึกษาจากสถาบันที่เรียกว่าพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

ทั้งนี้สามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่าด้วยปัจจัยที่แตกต่างของสหายพื้นฐานนั้น การหล่อหลอมเหล่านี้กลับฝังแน่น

¹³ แม้จะมีการเขียนถึงกำเนิดของจิตร ภูมิศักดิ์ โดยย้อนไปไกลถึงความเกี่ยวโยงในทศวรรษ 2490 แต่ Craig J. Reynolds เสนอว่า กระแส จิตร ภูมิศักดิ์ เกิดมาจากการที่กลุ่มศึกษารรณกรรมของธรรมศาสตร์กลุ่มหนึ่งเกิดสะดุดใจกับหนังสือ ศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชน ซึ่งมีอาจจะระบุตัวผู้เขียนได้ และไม่รู้ว่าจะจัดเขาหรือเธอเอาไปไว้ตรงไหนในประวัติวรรณกรรมไทย ขณะนั้นเมื่อคนรุ่นใหม่เริ่มคิดเกี่ยวกับนัยของเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ในแง่มุมมองของประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรมไทย ความเคลื่อนไหวในการพยายามค้าจนวนรณคดีแบบใหม่จึงเริ่มต้นเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมา ด้วยกิจกรรมรวบรวมชีวประวัติของจิตรและชุดเอาผลงานของเขาขึ้นมาเผยแพร่ โดยคนสำคัญคือ ชลธิรา สัตยาวัฒนา เมือง บ่อทราย และ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ ซึ่งพยายามที่จะนำเอาหน้าตาในทางวิชาการ-นักเขียน มาให้แก่อัจฉริยะ ภูมิศักดิ์ และจัดมันให้เข้าที่เข้าทาง จากนั้นแกนนำของ พคท. ซึ่งยังงมงายกับความดีดุดใจที่บุคคลหนึ่ง (ที่เห็นพ้องต้องกันแล้วว่า มีบทบาทเพียงเล็กน้อยในประวัติศาสตร์ของพรรค) มีต่อผู้อื่น ได้จัดการประชุมเพื่อแสดงความยกย่องจิตร และคนรุ่นเดียวกัน อีกสองคนคือ เสนาะ มงคล กับ สมพงษ์ พิงประติษฐ์ และประกาศยกย่องเขาให้เป็นปัญญาชนคนสำคัญของพรรค เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2520 ดูเพิ่มเติมใน Craig J. Reynolds, อัญชลี สุสายนธ์ (แปล), 2550: 178-179.

มากกว่า เพราะการอบรมโดยพรรคไม่ใช่ “ความรู้เสริม” แต่เป็น “ความรู้ใหม่” ที่ไม่ได้มีพื้นฐานของการศึกษาเล่าเรียนจากส่วนอื่นมากนักเช่นสหายปัญญาชน โดยจะเห็นได้ว่าหลายๆ คนเข้าป่าเมื่ออายุเพียง 14 ปี จนกระทั่งถึงอายุ 20 ปี แต่โดยส่วนใหญ่พวกที่เข้าป่าเมื่ออายุ 20 ปี ก็ถูกจัดตั้งและเป็นแนวร่วมหรือ สยท. มาก่อนหน้านั้นแล้ว นี่จึงเป็นเหตุว่าวิสัยทัศน์และความจงรักภักดีต่อพรรคของทั้งสองฝ่ายแตกต่างกันพอสมควร แม้ว่าในขณะที่อยู่ภายในพรรคนั้นสหายปัญญาชนจะถูกหล่อหลอมจากพรรคมากพอสมควรก็ตาม แต่ด้วยปัจจัยที่ต่างกันดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น เมื่อออกมาจากป่า กระทั่งช่วงสุดท้ายของการต่อสู้ การมีทางเลือก มีโอกาส และการมีจิตที่แตกต่างส่งผลให้มีมุมมองที่แตกต่างต่อพรรค และปฏิเสธไม่ได้ว่านักศึกษาที่มีช่องทางในการแสดงออกและสร้างตัวตนของตนเองขึ้นมาใหม่ภายหลังแตกหักกับพรรค. ได้ไม่มากนัก แต่สำหรับสหายพื้นฐานนั้น แม้จะมีการวิพากษ์วิจารณ์ข้อดีข้อเสียของพรรคเช่นกันแต่ก็ยังจะมีความคิดที่ยัง “บูชา” แนวทางและวิธีการของพรรคและขึ้นตรงต่อพรรคเสมอแม้ว่าเวลาจะผ่านไปนานแล้วก็ตาม ซึ่งนี่ถือได้ว่าพรรคคือ “สถาบัน” ที่อาจเทียบได้กับสถาบันทางการศึกษาอย่างเป็นทางการของอดีตสหาย หรือผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย อันสร้างตัวตนให้กับผู้ที่ไม่มีตัวตนรวมทั้งโอกาสทางสังคม เช่น การได้รับการศึกษาจากเมืองจีน เวียดนาม ลาว หรืออื่นๆ และเป็นการตอกย้ำสถานะของตนเองผ่านแว่นของความทรงจำในเวลาต่อมา และปฏิเสธไม่ได้ว่าสถาบันที่เป็นทางการนี้ถูกใช้เป็นสัญลักษณ์ในการสร้างตัวตนเพียงสิ่งเดียว และการสร้างตัวตนนั้นอาจผ่านงานรำลึก เช่น “งานรำลึกสฤป” (งานรำลึกวีรชน) ที่จัดในวันเสาร์ที่ 2 ของเดือนมกราคมของทุกปี หรือการสร้างหินจารึกปฏิวัติศาลาสหาย และงานรำลึกต่างๆ ของสหายชาวอีสานใต้ (อังกูร, ออนไลน์, 2558) อันก่อให้เกิดจิตร่วมกันของคนในชุมชนหนึ่งที่มีทางเลือกไม่มากนัก นอกจากนี้ยังสามารถก่อการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมผ่านกลไกของครอบครัวสู่รุ่นต่อมาได้เช่นกัน

สรุป

จากการศึกษาสรุปได้ว่า กลุ่มสหายผู้นำและปัญญาชนในพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เป็นกลุ่มที่แตกต่างจากกลุ่มสหายพื้นฐานหรือสหายในระดับปฏิบัติการ โดยแยกอธิบายเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนของการหล่อหลอมทางสังคมที่ต่างกัน และส่วนของโครงสร้างพรรคซึ่งในเชิงข้อเท็จจริงหรือเชิงเนื้อหาแล้วนั้น แตกต่างจากทฤษฎีหรือหลักการของพรรคอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ

ประการแรก การจัดโครงสร้างขององค์การไม่ได้เป็นไปตามตามระเบียบการและผังโครงสร้างองค์การที่วางไว้ โดยในทางปฏิบัติ เป็นการขึ้นต่อ “บุคคล” ในคณะกรรมการกลาง มิได้ถ่ายทอดไปตามระเบียบและโครงสร้างองค์การ และคณะกรรมการกลางมีบทบาทในเขตพื้นที่น้อยมาก รวมถึงการเข้าใจปัญหาที่แท้จริงจากล่างสู่บนแทบไม่ปรากฏ

ประการที่สอง ผู้มีอำนาจที่แท้จริงในระดับ “ส่วนกลาง” ไม่เคยเป็นชนชั้น “กรรมาชีพ” หรือ “ชาวนา” หากแต่เป็นแกนนำในพรรคคอมมิวนิสต์ที่เต็มไปด้วยชาวไทยเชื้อสายจีนและเวียดนามในยุคแรก และกลุ่มอดีตชนชั้นนายทุนน้อยหรือปัญญาชนในยุคของเลขาธิการพรรคคนที่ 3 และ 4 มีเพียงระดับ “ภาค” คือระดับจังหวัดหรืออำเภอเท่านั้นที่มีสหายชาวนาหรือกรรมาชีพขึ้นมาเป็นผู้นำได้ในบางพื้นที่ ซึ่งขัดแย้งกับการที่พรรคเน้นการเชิดชูชนชั้นกรรมาชีพตามแนวทางทฤษฎีและระเบียบการของพรรค

สำหรับในประเด็นของการหล่อหลอมทางสังคม เราจะเห็นว่าสหายพื้นฐานและสหายปัญญาชนนั้นมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ซึ่งส่งผลต่อการหล่อหลอมทางสังคม กล่าวคือ

ประการแรก ปัญญาชนดำรงสถานะเป็นช่วงชั้น/กลุ่มทางสังคมในสังคมสมัยใหม่ซึ่งถูกกำกับโดยเงื่อนไขของการที่ต้องผ่านการศึกษาในระบบ และกลายเป็นกลุ่ม

สังคมผ่านการรับรองโดยระบบนั้น ซึ่งถือเป็นการเป็นเจ้าของทุนในเชิงวัฒนธรรม (Cultural capital) จึงเป็นความแตกต่างอันดับแรกระหว่างกลุ่มปัญญาชน (Intellectual) กับกลุ่มชนชั้นกรรมาชีพ (Working Class, Proletariat)

ประการที่สอง สหายพื้นฐานมีพื้นเพที่ต่างจากปัญญาชน โดยในในภาคอีสานเป็นชาวไทยเชื้อสายลาว เวียดนาม ซึ่งคนเหล่านี้มีสำนึกรวมหมู่ของการเป็นผู้อพยพมาจากฝั่งซ้ายของกลุ่มแม่น้ำโขง และถูกกดทอนอำนาจในการปกครองตนเอง ในช่วงของการปฏิรูประบบราชการในสมัยรัชกาลที่ 5

ประการที่สาม สหายพื้นฐานเป็นกลุ่มคนที่ไม่ได้มีพื้นฐานทางอุดมการณ์มาก่อน แต่เป็นเพราะถูกกดขี่ถูกกระทำจากรัฐ และด้วยประวัติศาสตร์ของชาติพันธุ์เองที่ทำให้เข้าร่วม ต่างจากสหายปัญญาชนที่มาจากระดับการศึกษาในระบบที่สูงกว่าและระดับทางชนชั้นที่แตกต่างกัน ดังนั้นการเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์ไทยอาจจะมาจากเหตุผลที่หลากหลายมากกว่า

จากบทสรุปข้างต้น ด้วยโครงสร้างที่ไม่เท่าเทียมกันในพรรคและพื้นฐานสังคมและการศึกษาที่ต่างกันเช่นนี้ ย่อมทำให้การอบรมปลูกฝังและมุมมองที่มีต่อ พคท. แตกต่างกัน ทั้งในแง่ของการวิพากษ์วิจารณ์หรือเสนอแนะ ความจงรักภักดีต่อพรรค ฯลฯ ดังนั้นจึงน่าจะตั้งข้อสงสัยว่าปัญญาชนและกลุ่มชนชั้นกรรมาชีพ แม้จะเป็นกรณีที่อยู่ข้าง/ฝ่ายหรือมีลักษณะแนวคิด แนวทางอันพยายามจะเป็นตัวแทน/ผู้ต่อสู้ของชนชั้นกรรมาชีพ แต่พวกเขาจะถูกสรุปเข้าพวกเดียวกันได้ โดยสรุปเอาเพียงการอ้างอย่างลอยๆ ถึงความเป็นตัวแทน หรือการเข้าร่วมต่อสู้ในขบวนการเดียวกัน โดยละเลยไม่พิจารณาถึงความแตกต่างขั้นพื้นฐานอย่างง่ายๆ ตั้งแต่คุณสมบัติการศึกษา ฐานะ อาชีพ ได้เพียงใด หรือหากกล่าวอย่างง่ายคือ จุดยืนทางการเมืองไม่ใช่สิ่งที่สามารถตัดสินลงไปได้ว่า ไม่มีความแตกต่างหรือขัดแย้งกันภายในขบวนการ อันจะส่งผลให้การมองโลก ทศนคติและการเรียนรู้แตกต่างกันในเวลาต่อมา ดังนั้นข้อเสนอสำคัญของการศึกษาขั้นนี้จึงเป็นการย้อนกลับไปศึกษาโลกทัศน์ของสหายพื้นฐานหรือชาวบ้านอย่างจริงจังมากกว่าที่เป็นอยู่ เพื่อฉายภาพที่แท้จริงในทางประวัติศาสตร์ของขบวนการคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย ได้สอดคล้องกับความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

เกรียงศักดิ์ เชษฐพัฒน์นิข. (2544). “ลำดับเหตุการณ์ทางการเมืองของไทย 14 ตุลาคม 2516-6 ตุลาคม 2519”.

ใน จาก 6-14 ตุลา. กรุงเทพฯ: มูลนิธิตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

เทพชู ทับทอง. (2540). กรุงเทพฯ ในอดีต. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

ธิดานต์ ศรีนารา. (2552). หลัง 6 ตุลา: ว่าด้วยความขัดแย้งระหว่างขบวนการนักศึกษากับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ 6 ตุลารำลึก.

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2553). การปฏิวัติสยาม พ.ศ. 2475. กรุงเทพฯ : ฟาเดียวัน.

เบนดิก แอนเดอร์สัน. (2544). บ้านเมืองของเราลงแดง: แง่มุมทางสังคมและวัฒนธรรมของรัฐประหาร 6 ตุลาคม. แปลโดย เกษียร เตชะพีระ, ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ, ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. กรุงเทพฯ: มูลนิธิตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

ประไพ เอกอุ่น. (2542). การศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.

พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์. (2536). ประวัติศาสตร์การศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พุทธพล มงคลวรธรรม. (2546). กลุ่มพลังฝ่ายขวาและสถาบันพระมหากษัตริย์ในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519. สุราษฎร์ ยัมประเสริฐ (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ 6 ตุลารำลึก.

เยาวนิตย์ เพียงเกษ. (2544). สายลมเปลี่ยนทิศ แต่ดวงจิตมิได้เปลี่ยนเลย: ผลึกแห่งชีวิตและเสียงเพลงปฏิวัติไทย. วัฒน วรรณยางกูร (บรรณาธิการ), กรุงเทพฯ: โครงการบันทึกและเผยแพร่ประวัติศาสตร์งานเพลงปฏิวัติ.

ระเบียบการพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยปี พ.ศ. 2504. (2517). คัดจากเอกสารที่ยึดได้ใน เอกสารปกปิดของ กอ.ปค. ฉบับที่ 1671.

วิทยากร เชียงกุล. (2538). ปัญญาชน: ขนชั้นนำในโลกยุคข้อมูลข่าวสาร. กรุงเทพฯ: มิ่งมิตร.

สุราษฎร์ ยัมประเสริฐ. (2544). 6 ตุลาเกิดขึ้นได้อย่างไร, ใน อาชญากรรมรัฐในวิกฤติการเปลี่ยนแปลง. ใจ อึ้งภากรณ์ และ สุราษฎร์ ยัมประเสริฐ (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: คณะกรรมการรับข้อมูลและสืบพยาน เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519.

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล; “เสียงประวัติศาสตร์” : เทปบันทึกเสียง “ทมิฬนติ” อภิปราย “อัต” ขบวนการนักศึกษา-ฝ่ายซ้ายก่อน 6 ตุลา. เข้าถึงจาก <<http://weareallhuman2.info/index.php?showtopic=27047>>.

อังกูร หงษ์คณานุเคราะห์. (2558). “เรื่องเล่าจากสหาย:รูปแบบและการปรากฏตัวของความทรงจำร่วมจากชุมชนอดีตแนวร่วมขบวนการคอมมิวนิสต์” ใน “คอมมิวนิสต์”ใน”พิพิธภัณฑ์” และ”งานรำลึก”: รายงานจากวงเสวนา. เข้าถึงจาก <<https://prachatai.com/journal/2009/12/27169>>.

เออิจิ มูราชิม่า. (2555). กำเนิดพรรคคอมมิวนิสต์สยาม. แปลโดย โฆสิต ทิพย์เทียมพงศ์. กรุงเทพฯ: มติชน.

Craig J. Reynolds. (2550). จิตร ภูมิศักดิ์ในประวัติศาสตร์ไทย: รวมบทความประวัติศาสตร์ของ เครก เจ. เรย์โนลด์ส. แปลโดย อัญชลี สุสายัณห์. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

ภาษาต่างประเทศ

- Bourdieu, Pierre. (1990). **Education and Reproduction: An Introduction to the Work of Pierre Bourdieu**. Richard Harker (Edited). New York: St. Martin Press.
- Djilas, Milovan. (1972). **Land without Justice: An Autobiography of His Youth**. Micheal B. Petrovich (translator), New York: Harcourt.
- Forgacs, D. (Edited) (2000). **The Antonio Gramsci Reader: Selected writings 1916-1935**. New York: New York university press.
- Heilbron, Johan. (2004). "The rise of social science disciplines in France". **European Journal of Social Science**. <<https://ress.revues.org/394>>
- Jeamteerasakul, Somsak. (1991). **The communist movement in Thailand**. PhD. Diss. Monash University.
- Johnson, Doyle Paul, (2008). **Contemporary Sociological Theory: An Integrated Multi-Level Approach**, Texas: Texas Tech university.
- Lenin, Vladimir. (2006). the state and revolution, <<https://www.marxists.org/archive/lenin/works/1917/staterev/ch01.htm>>
- Micheal E. Sobel. (1981). **Lifestyle and social structure: concepts, definitions, analyses**. New York: Academic press.

สัมภาษณ์

- สหายวิ หรือเข็ม หรือตัน (เวียดนาม) หรือหุเจียง (จีน). อดีตนายทหารเสนารธิการของ พคท. ที่หมู่บ้านชาติพัฒนา
 ชาติไทย ตำบลอุมหม้า อำเภอรามัญ จังหวัดนครพนม. สัมภาษณ์ 15 มีนาคม 2558
- สหายสุราษฎร์ ที่หมู่บ้านชาติพัฒนาชาติไทย ตำบลอุมหม้า อำเภอรามัญ จังหวัดนครพนม. สัมภาษณ์ 17
 มีนาคม 2558